

**URHEILUVALMENTAJIEN NÄKEMYKSIÄ TASA-ARVON JA
TURVALLISUUDEN EDISTÄMISESTÄ URHEILUSEUROISSA**

Terho Korhonen

Terveyskasvatuksen pro gradu -tutkielma

Liikuntatieteellinen tiedekunta

Jyväskylän yliopisto

Syksy 2019

TIIVISTELMÄ

Korhonen, T. 2019. Urheiluvalmentajien näkemyksiä tasa-arvon ja turvallisuuden edistämisestä urheiluseuroissa. Liikuntatieteellinen tiedekunta, Jyväskylän yliopisto, Terveyskasvatuksen pro gradu -tutkielma, 47 s., 1 liite.

Urheilu on kansainvälisesti julistettu perusoikeus. Urheilu ei kuitenkaan ole syrjinnästä ja häirinnästä vapaa toimintakenttä. Tämä näkyy erityisesti naisten sekä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen urheilukokemuksissa. Urheiluseurat ovat suosittuja urheiluympäristöjä ja organisoituun urheilutoimintaan osallistumisella voi olla suurempia hyvinvointivaikutuksia verrattuna omatoimiseen liikkumiseen. Urheiluseuroilla ja erityisesti urheiluvalmentajilla on näin ollen suuri vastuu tasa-arvoisen ja turvallisen urheilun sekä hyvinvoinnin edistämisessä.

Tämän pro gradu -tutkielman tarkoituksena oli selvittää urheiluvalmentajien näkemyksiä tasa-arvon ja turvallisuuden edistämisestä urheiluseuroissa. Tutkimusaineistona oli avokysymysaineisto, joka oli osa Jyväskylän yliopiston PRACT-tutkimushankkeessa syksyllä 2018 kerättyä laajempaa urheiluvalmentajien kyselyä (Webropol). Hanketta rahoitti opetus- ja kulttuuriministeriö. Avokysymykseen vastasi 98 valmentajaa (N=98) 45:stä eri lajista. Aineisto analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä.

Valmentajien näkemykset tasa-arvoisesta ja turvallisesta urheilusta vaihtelivat paljon. Tämä heijastui tasa-arvon ja turvallisuuden edistämisen keinojen monipuolisuuteen. Valmentajien näkemyksissä ilmeni voimakkaimmin seuran sisäisten ja ulkoisten viestintäkäytänteiden merkitys. Niillä edistettiin avointa, stereotypioita välttävää ja tabuvapaata urheilukulttuuria. Sukupuolten yhteisen urheilutoiminnan koettiin puolestaan antavan urheilijoille tasavertaiset mahdollisuudet urheilijana kehittymiselle. Myös urheilijoiden ryhmäyttäminen sekä osallistaminen seuratoiminnan suunnitteluun koettiin tärkeäksi. Tasa-arvoisen ja turvallisen urheilutoiminnan taustalla nähtiin laadukas valmennustoiminta ja kyky kohdata urheilijat yksilöinä. Toisaalta osa valmentajista koki, ettei urheilu ollut oikea ympäristö huomioida tasa-arvoon liittyviä teemoja. Tasa-arvoa ja turvallisuutta edistettiin siis joidenkin valmentajien mukaan keskittymällä urheilemiseen.

Tutkimuksen perusteella tasa-arvon ja turvallisuuden edistäminen koetaan pääsääntöisesti tärkeäksi osaksi valmentajan työtä. Tämä on tärkeä havainto, sillä kansallisen ja kansainvälisen tutkimuksen valossa urheilun tasa-arvo- ja turvallisuustyössä on vielä tehtävää. Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää hyvien käytäntöjen levittämisessä sekä valmennus- ja urheiluseuratoiminnan kehittämisessä.

Asiasanat: valmentaja, urheilu- ja liikuntaseurat, tasa-arvo, turvallisuus, sukupuoli, sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöt

ABSTRACT

Korhonen, T. 2019. Coaches' perceptions of equality and safety promotion in sports clubs. Faculty of Sport and Health Sciences, University of Jyväskylä, Master's thesis, 47 pp., 1 appendix.

Everyone has a right to participate in sport. Yet sport is not free from discrimination and harassment. This can be seen especially in the sport experiences of women and gender and sexual minorities. Sports clubs are popular sport contexts and research suggests that organized sport participation may offer greater health benefits compared to unorganized sport activities. Therefore, sports clubs and coaches in particular have great responsibility to promote equality and safety in sport.

The purpose of this thesis was to explore coaches' perceptions of equality and safety promotion in sports clubs. This study used data from PRACT research project carried out by the University of Jyväskylä. The project was funded by the Ministry of Education and Culture. Coaches' answers to an open-ended question were collected via Internet (Webropol) during autumn 2018 as a part of a larger questionnaire. 98 (N=98) coaches of 45 different sports answered the question. The data was analyzed using qualitative content analysis.

There was great variety in the coaches' interpretations regarding the concepts of equality and safety in sport. However, the most common way to promote equality and safety in sports clubs was by means of language and communication. Language and communication, not only within the club but also directed to people outside the club, were used to avoid stereotyping and to support an inclusive environment. To ensure an equal opportunity for everyone to develop as an athlete, mixed-sex sport was seen as a key factor. Coaches also felt that it was important to actively develop team spirit and involve athletes in decision-making processes of the club. High-quality coaching and the ability to see athletes as unique individuals were seen as the foundation of equal and safe sport. On the other hand, some coaches felt that sport was not the right context to deal with questions related to equality. So, according to some coaches, focusing on the sport itself was a way to promote equality and safety.

In conclusion, the majority of the coaches saw equality and safety promotion as an important part of their job. This is an important observation because findings from national and international studies suggest that there is still work left to be done regarding equality and safety in sport. The results of this thesis can be used in the development of coaching and sports club practices.

Key words: coach, sports club, equality, safety, gender, gender and sexual minorities

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

1 JOHDANTO.....	1
2 URHEILUN TASA-ARVO JA TURVALLISUUS	4
2.1 Miesten ja naisten välisestä tasa-arvosta ja turvallisuudesta.....	4
2.2 Tasa-arvo ja turvallisuus sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen näkökulmista.....	8
2.2.1 Seksuaalinen suuntautuminen, tasa-arvo ja turvallisuus	9
2.2.2 Muunsukupuolisuus, tasa-arvo ja turvallisuus	12
3 VALMENTAJAT TASA-ARVON JA TURVALLISUUDEN EDISTÄMISESSÄ	14
3.1 Valmentajan roolista.....	14
3.2 Toimintatapoja ja käytänteitä tasa-arvon ja turvallisuuden edistämiseksi	17
4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	20
5 TUTKIMUSAINEISTO JA TUTKIMUSMENETELMÄT	21
5.1 Aineiston keruu ja kuvaus	21
5.2 Aineiston analyysi	22
6 TULOKSET	25
6.1 Sekaseurana toimiminen.....	25
6.2 Tasa-arvoinen ja avoin viestintäkulttuuri	27
6.3 Urheiluun keskittyminen	30
6.4 Yhteishengen rakentaminen	32
6.5 Yksilöllinen lähestymistapa urheilijoihin.....	34
6.6 Vastuullinen valmentaminen	36
7 POHDINTA.....	38

7.1 Tulosten pohdintaa	38
7.2 Tutkimuksen luotettavuus	41
7.3 Tutkimuksen eettisyys	44
8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA JATKOTUTKIMUSEHDOTUKSET	46
LÄHTEET	48
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Urheileminen on jokaiselle kuuluva perusoikeus, joka tarkoittaa kaikille avoimia ja syrjinnästä vapaita mahdollisuuksia osallistua urheilutoimintaan (Unesco 2015; Kansainvälinen olympiakomitea 2018; Unicef 2018). Turvalliset, toisten kunnioitukseen ja oikeudenmukaisuuteen perustuvat sekä kaikenlaisesta tarkoituksellisesta väkivallasta vapaat urheiluympäristöt ovat tärkeä edellytys tämän oikeuden toteutumiselle (Mountjoy ym. 2016). Vaikka Suomen tasa-arvo-, yhdenvertaisuus- ja liikuntalakeja uudistettiin vuosina 2014–2015, ei tasa-arvoperiaate ole toteutunut kokonaisvaltaisesti ja lapset sekä nuoret kohtaavat urheillessaan yhä syrjintää ja väkivallan eri muotoja (Itkonen ym. 2018, 102). Tasa-arvon ja turvallisuuden puute urheilussa koskee erityisesti naisia (Hentunen ym. 2018; McGannon ym. 2019; Tjønnedal 2019b) sekä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjä (Bjørnseth & Szabo 2018; Hakanen ym. 2019; Krane 2019). Urheiluun ja sukupuoleen liittyvät stereotyyppit (Crane & Temple 2015; Somerset & Hoare 2018) sekä pelko syrjityksi tulemisesta ovat nuorten urheilutoimintaan osallistumisen esteitä (Somerset & Hoare 2018).

Urheiluseuratoiminta on erityisesti lasten ja nuorten keskuudessa suosittua ja siksi tärkeä kasvua tukeva sekä terveyttä ja hyvinvointia edistävä toimintaympäristö. Suomalaisista 9–15-vuotiaista lapsista ja nuorista 62 % osallistuu aktiivisesti tai silloin tällöin urheiluseuratoimintaan (Blomqvist ym. 2019). Myös esimerkiksi Australiassa alle 15-vuotiaista lapsista ja nuorista 63 % osallistuu viikoittain koulun ulkopuoliseen organisoituun urheilutoimintaan (Australian sports commission 2018). Fyysinen aktiivisuus lisää hyvinvointia kokonaisvaltaisesti (Eime ym. 2013; Piercy ym. 2018; Wiese ym. 2018), mutta urheiluseurassa harrastaminen voi lisätä psyykkistä ja fyysistä hyvinvointia voimakkaammin verrattuna omatoimisempaan ja organisoimattomaan liikkumiseen (Eime ym. 2010; 2014). Urheiluseuratoimintaan osallistuminen lapsuuden ja nuoruuden aikana on lisäksi yhteydessä suurempaan fyysiseen aktiivisuuteen myös aikuisiällä (Telama ym. 2006; Zimmermann-Sloutskis ym. 2010; Jose ym. 2011; Murphy ym. 2016; Miller & Siegel 2017) ja voi vaikuttaa positiivisesti muuhunkin aikuisiän terveyskäyttäytymiseen (Palomäki ym. 2018). Näin ollen tasa-arvoiset ja turvalliset urheiluympäristöt ovat myös kansanterveydellisesti tärkeitä.

Urheiluvalmentajat toimivat erityisesti nuorille tärkeinä roolimalleina ja ovat olennainen osa urheilukulttuuriin sosiaalistumisen prosessissa (Green 2016). Valmentajat voivat edistää tasa-arvoista ja turvallista urheilua tai vaihtoehtoisesti ylläpitää stereotypioita ja syrjiviä käytänteitä, joista johtuen mahdollisuudet nauttia, pärjätä ja olla osa urheilumaailmaa eivät ole kaikille urheilijaryhmille samanlaiset (Sporting equals 2012). Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, miten tasa-arvoa ja turvallisuutta voidaan urheiluseuroissa valmentajien mukaan edistää. Tutkimuksen teoriaosassa tarkastellaan urheilun tasa-arvon ja turvallisuuden toteutumista miesten ja naisten sekä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen näkökulmista. Lisäksi tarkastellaan valmentajan roolia, sekä aikaisempaa tietoa valmentajien ja urheiluseurojen tasa-arvon ja turvallisuuden edistämisen toimista. Tämän jälkeen raportoidaan tämän tutkimuksen aineisto, sen analyysi ja tulokset. Johdannon lopuksi määritellään lyhyesti tutkimuksen keskeisimmät käsitteet.

Urheilu. Tässä tutkimuksessa käytetään termiä urheilu, pohjautuen Euroopan neuvoston (2001) määritelmään urheilusta, jonka mukaan urheilu määritellään ”*kaikenlaiseksi fyysiseksi aktiivisuudeksi, jossa satunnaisen tai organisoidun osallistumisen myötä pyritään fyysisen ja psyykkisen hyvinvoinnin lisäämiseen, sosiaalisten suhteiden luomiseen tai kilpailemiseen millä tahansa tasolla*” (Euroopan neuvosto 2001). Tätä määritelmää sovelletaan tähän tutkimukseen istuvammaksi niin, että urheilulla viitataan lähinnä organisoituun ja koululiikunnan ulkopuoliseen urheiluun, kuten urheiluseuratoimintaan.

Tasa-arvo. Suomen lainsäädäntö kieltää sukupuoleen ja sukupuoli-identiteettiin (Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 1329/2014) sekä seksuaaliseen suuntautumiseen (Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014) perustuvan syrjinnän. Vaikka seksuaalisen suuntautumisen perusteella tapahtuvan syrjinnän ehkäisy kuuluukin yhdenvertaisuuslain alle, sisältyy se tässä tutkimuksessa tasa-arvokäsitteen piiriin. Suomen olympiakomitean (2019) mukaan urheilussa tasa-arvolla tarkoitetaan sukupuolesta (tai seksuaalisesta suuntaumisesta) riippumatonta näkymisen, harrastamisen, kilpailemisen ja vaikuttamisen mahdollistamista. Turvallinen ja syrjimätön ympäristö, jossa kaikki voivat saada merkityksellisiä kokemuksia, edistää terveyttään sekä haastaa itseään on keskeinen tasa-arvon periaate (Suomen olympiakomitea 2019). Myös vuonna 2015 uusitussa liikuntalaissa vaaditaan eriarvoisuuden vähentämistä sekä korostetaan tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden periaatteita lain toteuttamisen lähtökohtina

(Liikuntalaki 390/2015). Esimerkiksi urheilua edistävien järjestöjen saamassa valtionavustuksen määrässä huomioidaan lakiuudistuksen myötä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen. Valtioneuvoston (2018) mukaan tasa-arvon edistäminen on velvoite, joka tulee ottaa huomioon läpileikkaavasti kaikessa urheilutoiminnassa.

Turvallisuus. Turvallisuus on rajattu tässä tutkimuksessa koskemaan sukupuoleen perustuvaa sekä seksuaalista häirintää, jotka nekin ovat tasa-arvolain mukaan syrjintää. Tasa-arvolain mukaan seksuaalinen häirintä on ”*sanallista, sanatonta tai fyysistä, luonteeltaan seksuaalista ei-toivottua käytöstä, jolla tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan henkilön henkistä tai fyysistä koskemattomuutta erityisesti luomalla uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri*” (Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 1329/2014). Sukupuoleen perustuvassa häirinnässä häirintä ei ole seksuaaliluonteista, vaan kohdistuu henkilön sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun. Urheilussa nämä asiat näkyvät esimerkiksi siinä, kuinka eri urheilijaryhmiä tuetaan tai kannustetaan, kenelle harrastus- ja kilpailutoimintaa järjestetään, kuinka eri urheilijaryhmät näkyvät esimerkiksi seurojen viestinnässä, eroaako urheilijoihin liitetty puhekulttuuri sukupuolen mukaan sekä kuinka syrjintään ja häirintään puututaan (Suomen olympiakomitea 2019).

2 URHEILUN TASA-ARVO JA TURVALLISUUS

Tässä luvussa tarkastellaan urheilua sukupuoleen ja seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvän tasa-arvon ja turvallisuuden näkökulmasta. Urheilun tasa-arvoon liittyvän tutkimuksen voidaan ajatella pohjautuvan hegemonisen maskuliinisuuden teoriaan (Connell 1987; Connell & Messerschmidt 2005), jossa tietynlainen, normatiivisesti koettu ihannemiestyppi ylläpitää valtaa naisiin (ulkoinen hegemonia) ja muihin, alempiarvoisina nähtyihin miestyyppeihin (esim. seksuaalivähemmistöt) nähden (sisäinen hegemonia). Tyypillisiä hegemonisen maskuliinisuuden piirteitä ovat muun muassa voimakkuus, kilpailullisuus, aggressiivisuus, kylmätunteisuus, homofobisuus ja naisten seksuaalinen objektivointi.

Mielenkiintoista teoriassa on se, että yksilöt voivat sosiaalisessa ympäristössä, kuten urheilussa, vallitsevan kulttuurin myötä ajautua tai tulla ajetuiksi hegemonisen maskuliinisuuden mukaiseen käyttäytymiseen ja ylläpitää sitä myös tiedostamattaan, vaikka yksilötasolla ja henkilökohtaisesti tämänkaltainen käytös koettaisiinkin epämieluisana tai itselle vieraana (Bird 1996). Herekin ja McLemoren (2013) mukaan erityisesti miehet kokevat sosiaalista painetta täyttää hegemonisen maskuliinisuuden oletuksia. Toisin sanottuna, monet miehet elävät ristiriidassa hegemonisen maskuliinisuuden oletusten kanssa (Connell 2000, 10–11; Connell & Messerschmidt 2005). Tällaisella stereotyyppisellä käyttäytymisellä luodaan kulttuuria, toimintatapoja ja ihanneidentiteettejä, jotka ovat vahingollisia ihmisille sukupuolesta riippumatta.

2.1 Miesten ja naisten välisestä tasa-arvosta ja turvallisuudesta

Monilla yhteiskunnan alueilla esiintyy miesten ja naisten välistä epätasa-arvoa, mutta urheilussa tämä eriarvoisuus on koettu yleisesti hyväksyttävämpänä (Chalabaev ym. 2013). Urheilumaailma on historian aikana ollut ja on yhä monessa suhteessa sukupuolittunut toimintaympäristö (Messner 1988; Acosta & Carpenter 2014; Plaza ym. 2017). Pojat ja miehet urheilevat usein enemmän verrattuna tyttöihin ja naisiin (Van Tuyckom ym. 2010; Vandermeerschen ym. 2015) sekä miehet ovat enemmistönä urheilun johtotehtävissä ja valmennuksessa (Burton 2015; Hinojosa-Alcade ym. 2018). Urheilutoiminnan järjestäminen

ja organisointi voi olla miehiä suosivaa (Adams & Leavitt 2018) ja naisurheilijoille maksettavat palkkiot ovat selvästi matalampia miehiin verrattuna (Zerunyan 2018). Myös mediassa naisurheilijoiden huomiointi on paitsi vähäisempää kuin miesten, liitetään heihin pelkän urheilumenestyksen ja -kyvykkyyden lisäksi usein muun muassa ulkonäkö- ja seksuaalisuustekijöitä (Fink 2015; Sherry ym. 2016). Naisurheilijat saattavat siis joutua pohtimaan, miten esimerkiksi pukeutumisellaan viestivät naisellisuudestaan, koska siihen saattaa liittyä objektivoinnin kohteeksi joutuminen tai näyttäytyminen ”liian naisellisena” urheilijana (McGannon ym. 2019). Toisaalta usein naisilta myös odotetaan naisellisuuden säilyttämistä urheilemisen rinnalla (Krane ym. 2012; Tjønndal 2019b) ja naisurheilijoihin tyypillisesti liitetyt oletuspiirteet, kuten esimerkiksi suurempi tunteellisuus ja vähäinen aggressiivisuus, ovat vahvasti sosiaalisesti rakentuneita (Thing 2001; Herrala 2016).

On siis tyypillistä, että naisurheilijat kokevat arvostuksen puutetta ja syrjintää (Hentunen ym. 2018; Tjønndal 2019b) sekä vähättelyä kyvyistään ja saavutuksistaan sukupuolestaan johtuen (McGannon ym. 2019). Miesurheilijat saattavat käyttää ilmaisuja kuten ”pelaa kuin tyttö”, vastustajien ärsyttämiseksi tai omien joukkueovereiden itseluottamuksen kohottamiseksi (Miller ym. 2015). Vaikka urheilun tasa-arvo koettaisiinkin tärkeäksi asiaksi, ilmenee sen puutteelle myös nuorten puheessa usein erilaisia oikeutuksia (Hardin & Whiteside 2009). Stereotyyppisten näkemysten naisten heikommasta kyvykkyydestä pärjätä urheilussa ja tällaisten näkemysten mukaisen kohtelun on havaittu vaikuttavan negatiivisesti naisten fyysiseen suoriutumiskykyyn (Gentile ym. 2018). Stereotyyppiuhka muodostuu tilanteissa, joissa yksilö kokee kuuluvansa ryhmään, joka nähdään stereotyyppisesti heikompana tai kyvyttömämpänä ja tästä johtuen yksilö määrittää itsensä ja muut ihmiset tämän stereotypian mukaisesti (Steele & Aronson 1995). Tunne kyvyttömämpänä tai heikompana nähtyyn ryhmään kuulumisesta voi jo itsessään lisätä pelkoa tämän stereotypian vahvistamisesta ja heikentää yksilön suoriutumista, mutta ympäristön ”vihjeet” voivat lisätä stereotyyppiuhan negatiivisia vaikutuksia huomattavasti.

Heidrich ja Chiviadowsky (2015) testasivat tutkimuksessaan stereotyyppiuhan vaikutusta naisten urheilutaitojen oppimiseen ja minäpystyvyyteen. Tutkimuksessa jalkapallossa aiemmin kokemattomat naiset suorittivat pallonkuljetusharjoitteita kahdessa ryhmässä niin, että toiselle ryhmälle kerrottiin naisten pärjäävän harjoitteessa tyypillisesti huonommin kuin

miehet (stereotyyppiuhka) ja toiselle ryhmälle miesten ja naisten pärjäävän harjoitteessa yhtä hyvin. Stereotyyppiuhalle altistetut naiset suoriutuivat harjoittelun jälkeisestä pallonkuljetustestistä heikommin, myös seuraavana päivänä, sekä arvioivat minäpystyvyytensä negatiivisemmin verrattuna toiseen naisryhmään (Heidrich & Chiviacowsky 2015). Maass ym. (2008) puolestaan tutkivat stereotyyppiuhan vaikutusta šakinpelaajilla. Tutkimuksessa samankaltaisen taitotason mukaan valitut nais-mies -parit pelasivat toisiaan vastaan kaksi Internet-šakkipeliä. Ennen pelejä pelaajille kerrottiin, että tutkimusten mukaan miehet suoriutuvat peleissä selvästi naisia paremmin. Yhdessä pelissä pelaajille kerrottiin vastustajan olevan samaa sukupuolta ja yhdessä vastakkaista sukupuolta. Tulokset osoittivat, että naiset suoriutuivat peleistä heikommin ainoastaan silloin, kun he tiesivät pelaavansa miestä vastaan. Gentilen ym. (2018) mukaan stereotyyppiuhan vaikutukset näkyvät urheilussa erityisesti lajeissa, jotka tyypillisesti mielletään ”miesten lajeiksi”.

Krausen ym. (2018) mukaan nuoret tytöt ja pojat eivät juuri eroa fyysisiltä ominaisuuksiltaan, kestävyydeltään ja voimantuotoltaan, vaikkakin myöhemmällä iällä (>13v) eroja aletaan havaita. Kane (1995) kuitenkin huomauttaa, että ”lihaserolla” selitetty naisten urheilun alempiarvoisuus on yhtäläillä myös sosiaalisesti luotu ja vahvistettu ajattelutapa, sillä vaikka monet naiset suoriutuvat miehiä kyvykkäämmin eri lajeissa, ei se saa riittävästi tunnustusta. Vaikka tosiasia on se, että sukupuolten välillä on tiettyjä fyysisiä eroavaisuuksia, ei sukupuoli itsessään kuitenkaan riitä selittämään sukupuolten välillä olevaa epätasa-arvoa urheilukyvykkyydessä (Chalabaev ym. 2013; Jones ym. 2017; Cunningham ym. 2018) tai urheilemisen määrässä (Chalabaev ym. 2013). Naisten urheiluun liittyvällä kulttuurilla, asenneilmapiirillä ja toimintatavoilla luodaan ja ylläpidetään tätä epätasa-arvoa (Krane & Barber 2019).

Vuoden 2017 tasa-arvobarometrin mukaan naiset kokevat miehiä useammin epäasiallista käytöstä ja seksuaalista häirintää, mikä ilmenee usein härskeinä ja loukkaavina vitseinä tai puheina sekä vartalon ja seksuaalisuuden kommentointina (Keski-Petäjä & Attila 2018). Myös urheilussa naiset kohtaavat seksuaalista häirintää useammin kuin miehet (McPherson ym. 2017; Bjørnseth & Szabo 2018) ja häirintä voidaan jopa kokea urheilukulttuuriin kuuluvana osana (Taylor ym. 2018). Urheiluseurojen miesten tiloissa saatetaan ylläpitää naisiin kohdistuvaa alentavaa ja seksististä suhtautumista esimerkiksi pitämällä yleisesti

näkyvillä vähäpukaisia kuvia naisista ja kertomalla seksuaalissävyytteisiä tarinoita (Symons ym. 2017). DiCarlon (2016) mukaan naisurheilijat saattavat omalla käytöksellään joissain tapauksissa myös itse ylläpitää heihin kohdistuvaa seksuaaliviritteistä suhtautumista, esimerkiksi flirttailemalla miespuolisille joukkueovereille tai tuomareille. DiCarlo (2016) kuitenkin jatkaa, että tällainen käyttäytyminen on usein tiedostamatonta tai kyseenalaistamatonta, ja siihen ajaututaan hegemonisen maskuliinisuuden ja sukupuolittuneen urheilukulttuurin vaikutuksesta.

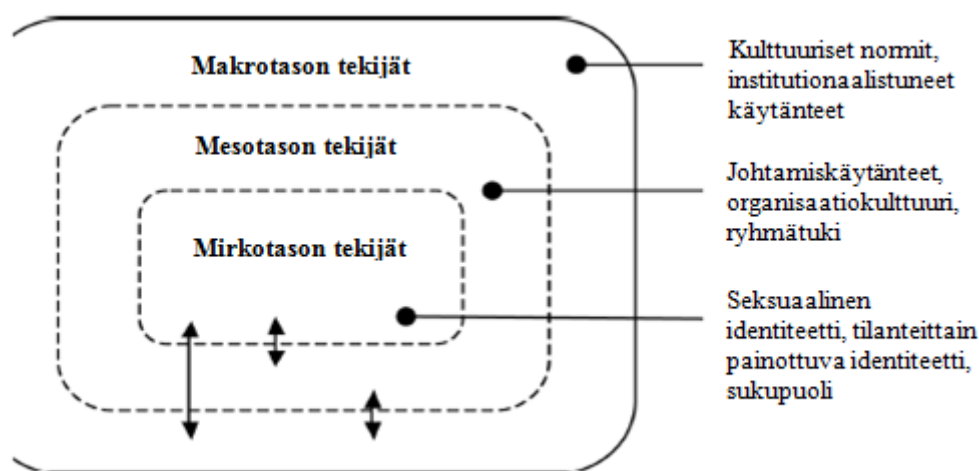
Tyypillisesti on tutkittu ja ajateltu, että urheilussa seksuaalista häirintää tapahtuu eniten valmentajien taholta, mutta joidenkin tutkimusten mukaan häirintää tapahtuu mahdollisesti useammin kanssaurheilijoiden toimesta (Fasting ym. 2014; Bjørnseth & Szabo 2018). Saksalaisen tutkimuksen mukaan seksuaalista häirintää on kokenut yli 37 % 16 vuotta täyttäneistä huippu-urheilijoista, joista suurin osa on naisia (Ohlert ym. 2018). Tšekissä, Kreikassa ja Norjassa toteutetun tutkimuksen mukaan naisurheilijoista 34 % oli kokenut seksuaalista häirintää (Fasting ym. 2014). Parentin ym. (2016) mukaan varsinaisen seksuaalisen hyväksikäytön kohteeksi joutuu noin 9 % urheilijoista. On kuitenkin tärkeää muistaa, että myös miehet kohtaavat urheilussa seksuaalista häirintää (Peltola & Kivijärvi 2017; Bjørnseth & Szabo 2018; Ohlert ym. 2018) ja koska seksuaalinen häirintä ja urheilu ovat vahvasti sukupuolittuneita ilmiöitä, voi häirinnän kohteeksi joutumisesta raportointi olla miehille naisia vaikeampaa (Vertommen ym. 2015; 2016; Peltola 2016). Miehiin kohdistettua tutkimusta urheilussa tapahtuvasta seksuaalisesta häirinnästä on tehty myös paljon vähemmän naisiin verrattuna (Kokkonen 2019b).

Suomalaisten urheilijoiden kokemuksia seksuaalisesta häirinnästä on tutkittu muun muassa Suomen urheilun eettisen keskuksen toimesta (Hentunen ym. 2018; 2019). Näissä selvityksissä tutkittiin jalkapallo- ja jääkiekkomaajoukkueissa sekä tenniksen kansainvälisessä kilpailutoiminnassa mukana olleitten urheilijoiden kokemia häirintää. Jääkiekko- ja jalkapallomaajoukkueiden (N=496) osalta seksuaalista häirintää oli kokenut tai nähnyt 23 urheilijaa (Hentunen ym. 2018) ja tenniksen (N=92) osalta 20 urheilijaa (Hentunen ym. 2019). Seksuaalista häirintää urheilussa tapahtuu siis myös Suomessa, vieläpä maajoukkueetasolla, joskin sen yleisyys näyttäisi vaihtelevan lajista riippuen melko paljon.

Toisaalta esimerkiksi Johanssonin ja Lundqvistin (2017) mukaan eroja seksuaalisen häirinnän esiintymisessä yksilö- ja joukkuelajien välillä ei ole.

2.2 Tasa-arvo ja turvallisuus sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen näkökulmista

Syrjintää käsittelevässä eurobarometrissa todetaan, että valtaosa EU:n kansalaisista suhtautuu positiivisesti sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin ja heidän oikeuksiinsa, mutta erot asenteissa vaihtelevat suuresti eri maitten välillä (Eurobarometri 2015). Urheiluympäristöjen avoimuudessa ja asenteissa sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen urheilijoihin liittyen on yhtäläillä suurta vaihtelua (Krane 2019). Cunninghamin (2012) mukaan sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvien urheilijoiden kohtaamat haasteet voidaan ymmärtää monitasomallin kautta (KUVA 1). Mallin mukaan mikro-, meso- ja makrotason tekijät yhdessä vaikuttavat sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin liittyviin asenteisiin ja ennakkoluuloihin, näin vaikuttaen heidän urheilukokemuksiinsa ja hyvinvointiinsa.

KUVA 1. Monitasomalli sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvien urheilijoiden kohtaamista haasteista urheilussa (Cunningham 2012).

Cunninghamin (2012) mukaan *makrotason* tekijöihin kuuluvat urheiluorganisaatioiden ulkopuoliset tekijät, jotka jaetaan kulttuurisiin normeihin ja institutionaalituneisiin käytänteisiin. Hän määrittää normin Coakleyn (2009) viitaten sosiaalisesti jaetuksi

oletukseksi, jonka perusteella tunnistamme hyväksytyt ja hyväksymättömät asiat yhteiskunnasta. Institutionaalistuneilla käytänteillä viitataan puolestaan ajan kuluessa muodostuneisiin toimintatapoihin, asenteisiin ja ihanteisiin, joista on muodostunut harvoin kyseenalaistettuja itsestänselvyyksiä (Cunningham 2012).

Mesotason tekijät ovat organisaation sisäisiä tekijöitä, joilla viitataan johtamiskäytänteisiin, organisaatiokulttuuriin sekä ryhmätukeen (Cunningham 2012). Johtajat vastaavat tasa-arvoon ja turvallisuuteen liittyvistä tavoitteista ja resursseista, mutta asettavat esimerkin myös omalla käytöksellään ja asennemaailmallaan, joita muut organisaation jäsenet havainnoivat ja oppivat. Organisaatiokulttuurilla puolestaan tarkoitetaan organisaation jäsenten keskenään jakamia arvoja, uskomuksia ja oletuksia (Schein 1990, Cunninghamin 2012 mukaan). Organisaatiokulttuuri kehittyy ja vahvistuu ajan myötä, se näkyy organisaation jäsenten käyttäytymisessä sekä välittyy eteenpäin organisaatioon liittyville uusille jäsenille.

Mikrotason tekijät liittyvät yksittäisiin pelaajiin, valmentajiin tai muihin henkilöihin liittyviin tekijöihin, ja niihin kuuluvat seksuaalinen identiteetti, tilanteittain painottuva identiteetti sekä sukupuoli (Cunningham 2012). Tilanteittain painottuvalla identiteetillä viitataan siihen, että yksilö omaa monia identiteettejä joista tilanteiden mukaan painottuu jokin identiteetti. Tämä voi ilmetä esimerkiksi niin, että seksuaalivähemmistöön kuuluva urheilija kokee hänen urheilijaidentiteettinsä olevan arvostettu, mutta seksuaalisen identiteettinsä puolestaan väheksyty. Tästä johtuen urheilijan käyttäytyminen ja tapa toimia urheiluympäristöissä voi painottua arvostetun identiteetin mukaisesti ja näkyä esimerkiksi oman seksuaalisen identiteetin peittelynä, koska se ei saa urheiluympäristössä samanlaista hyväksyntää.

2.2.1 Seksuaalinen suuntautuminen, tasa-arvo ja turvallisuus

Siinä missä ulkoisen hegemonian käsitteellä viitattiin miesten valta-asemaan naisiin nähden, sisäinen hegemonia viittaa yhden miesryhmän valta-asemaan toiseen miesryhmään nähden (Connell & Messerschmidt 2005). Urheilussa tämä näkyy heteronormatiivisuutena. Miesten homoseksuaalisuuden mielletään usein liittyvän naiselliseen toimintaan tai piirteisiin (Grindstaff & West 2006; Petty & Trussel 2018), minkä vuoksi sen koetaan kyseenalaistavan

monia hegemonisen maskuliinisuuden oletuksia. Urheilun heteronormatiivisuus ei ole rajoittunut pelkästään miehiin, vaan koskettaa myös seksuaalivähemmistöihin kuuluvia naisurheilijoita (Waldron 2016). Miehillä negatiiviset ennakkoluulot seksuaalivähemmistöjä kohtaan ovat kuitenkin yleisempiä kuin naisilla, ja liittyvät erityisesti seksuaalivähemmistöihin kuuluviin miehiin (Herek & McLemore 2013). Urheiluympäristöt vaikuttaisivatkin olevan erityisen epäsuvaitsevia juuri homomiehiä kohtaan (Kokkonen 2018).

Symonsin ym. (2017) mukaan organisoidussa urheilutoiminnassa seksuaalivähemmistöihin kohdistuva syrjintä on yleisempää verrattuna esimerkiksi koulussa tapahtuvaan urheilemiseen, ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvat henkilöt osallistuvatkin harvemmin organisoituun urheiluun heteroihin verrattuna (Mereish & Poteat 2015; Doull ym. 2018). Jotkin tietyt urheilulajit saatetaan mieltää ”seksuaalivähemmistöjen lajeiksi”, ja urheilulliset naiset saatetaan leimata lesboiksi ja urheilussa heikosti pärjäävät miehet puolestaan homoiksi (Symons ym. 2017). Seksuaalivähemmistöihin kuuluvat urheilijat kokevat usein tarvetta samaistua heteroseksuaalisiin kanssaurheilijoihinsa (Fletcher 2014; Hamdi ym. 2017; Petty & Trussel 2018) ja voivat salata tai valehdella suuntautumisestaan, täyttäen urheiluympäristön oletettuja normeja ja ylläpitäen ”hyvää joukkuehenkeä” (Fletcher 2014). Oman identiteetin ja käyttäytymisen muokkaaminen urheiluympäristön normeihin istuvaksi on kuitenkin hyvin uuvuttavaa (Fletcher 2014; Petty & Trussel 2018). Seksuaalivähemmistöihin kuuluvien urheilijoiden kokema syrjintä ja häirintä ovat yhteydessä heidän henkiseen pahoinvointiinsa (Symons ym. 2017; Kokkonen 2018) sekä edesauttaa urheilemisen vähentämistä ja lopettamista (Symons ym. 2017; Baiocco ym. 2018).

Kielenkäytön kulttuuri on seksuaalivähemmistöjen urheilussa yleisimmin koettu syrjinnän muoto (Denison & Kitchen 2015). McCormackin (2011) mukaan homottelun taustalla voi olla negatiivinen suhtautuminen seksuaalivähemmistöjä kohtaan ja aikomus tuottaa tällaisella kielenkäytöllä vahinkoa. Toisaalta homouteen liittyvää kielenkäyttöä tapahtuu myös irrallaan tästä tarkoituksesta, seksuaalivähemmistöihin myönteisesti suhtautuvien urheilijoiden sekä seksuaalivähemmistöjen omassakin puheessa, esimerkiksi turhautumisen tunteiden ilmaisussa (McCormack 2011) tai ystäväporukan keskeisenä kevyenä ja positiivisena vitsailuna (McCormack ym. 2016). Juuri harmittomanoloinen vitsailu on kuitenkin ongelmallista, koska siihen on vaikeampaa puuttua (Waldron 2016) ja se millaisena vitsailu koetaan, riippuu

monista eri tekijöistä (McCormack ym. 2016). Miehillä homottelu liittyy usein oletettujen sukupuolinormien näkökulmasta epätyypilliseen sukupuolen ilmaisuun (Slaatten & Gabrys 2014), mikä voi Lampmanin (2011) mukaan ilmetä urheilussa heikosti pärjääviin henkilöihin yhdistettynä sanana. Tällainen kielenkäyttö liittyy siis myös urheilun normeista poikkeavien tekijöiden osoittamiseen (Waldron 2016).

Suhtautuminen seksuaalivähemmistöjä kohtaan on kuitenkin muuttunut ajan kuluessa myönteisemmäksi (Smith ym. 2014; Eurobarometri 2015) ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvat urheilijat saavat yhä enemmän tukea ja hyväksyntää niin joukkuetovereiltaan ja valmentajiltaan (Anderson & Bullingham 2015; Magrath ym. 2015; Krane 2016), urheiluyhteisöltä (Cashmore & Cleland 2012) kuin myös urheilun hallinnollisten ja poliittisten toimenpiteiden osalta (Krane 2016). Myös hegemonisen maskuliinisuuden teoriaa on kritisoitu sen sidonnaisuudesta tiettyyn aikakauteen ja kulttuuriin. Anderson ja McCormack (2018) korostavatkin uudemman, inklusiivisen maskuliinisuuden teorian (Anderson 2009), ottavan maskuliinisuuden ilmenemisessä paremmin huomioon seksuaalivähemmistöihin liittyvän myönteisen ja laajemman sosiaalisen suhtautumisen kehityksen. McCormackin ja Andersonin (2014) mukaan yhä useampi mies muun muassa hyväksyy erilaiset seksuaaliset suuntautumisot, näyttää avoimesti tunteitaan, ei välttele fyysistä läheisyyttä muiden miesten kanssa sekä liittyy käyttäytymiseensä ja ulkoasuunsa myös perinteisesti naisellisina nähtyjä asioita (esim. korujen käyttö, pinkit nappulakengät).

Anderson ja Bullingham (2015) kuitenkin huomauttavat, että vaikka asenteet ja käyttäytyminen seksuaalivähemmistöjen urheilijoita kohtaan ovat muuttuneet myönteisemmiksi, näyttävät ne vielä usein ”hiljaisena hyväksyntänä”, eivätkä heteroseksuaalisiin urheilijoihin verrattavana tasa-arvoisena ja avoimena kulttuurina. Esimerkiksi seksuaalisuuden monimuotoisuuden huomioiva puhe tai homofobisten ilmaisujen välttäminen ei välttämättä ole yhteydessä siihen, että homoseksuaalisuus koettaisiin hyväksyttävänä (Piedra 2015, Piedran ym. 2017 mukaan). Urheilijoiden seksuaalisuuden monimuotoisuuteen suhtautumisessa on eroja maiden ja kulttuurien välillä (Piedra ym. 2017).

2.2.2 Muunsukupuolisuus, tasa-arvo ja turvallisuus

Transsukupuolisuutta käytetään kattokäsitteenä henkilöistä, jotka eivät sukupuoli-identiteettinsä, sukupuolen ilmaisunsa tai muun sukupuoleen liittyvän käytöksen perusteella näyttäyty yhdenmukaisena syntymässä määritellyn sukupuolensa mukaisesti (American psychology association 2019). Joillain ihmisillä kokemus omasta sukupuolesta on niin ristiriitainen syntymässä määritellyn sukupuolen kanssa, että he muokkaavat kehoaan kirurgisin tai hormonaalisin keinoin vastaamaan paremmin kokemuksestaan sukupuolestaan. On kuitenkin tärkeää huomioda, että kaikki henkilöt eivät tunne itseään transsukupuolisiksi, vaikka voisivat siltä ulospäin vaikuttaa, esimerkiksi pukeutumalla vastakkaiselle sukupuolelle ominaisiin vaatteisiin (American psychology association 2019). Suomessa yleistynyt käsite muunsukupuolisuus viittaa sukupuolen kokemiseen, johon voi liittyä maskuliinisia tai feminiinisiä piirteitä, jotain muuta tai sukupuolen kokemattomuutta (Sukupuolen moninaisuuden osaamiskeskus 2019). Maailman terveysjärjestön vuonna 2018 päivitetystä kansainvälisessä tautiluokituksessa transsukupuolisuuteen viitataan termillä sukupuolen ristiriita, ja sitä ei ole luokiteltu enää aiempien tautiluokitusten tapaan mielenterveyden häiriöksi, vaan seksuaaliterveyteen liittyväksi tilaksi (WHO 2018).

Muunsukupuolisista urheilijoista suuri osa kohtaa epäasiallista kohtelua ja turvattomuutta urheillessaan (Jones ym. 2017; Hakanen ym. 2019). Esimerkiksi Suomessa kiusaamista, syrjintää ja muuta epäasiallista kohtelua urheiluharrastuksessa kokee usein tai joskus 70 % muunsukupuolisista lapsista ja nuorista (Hakanen ym. 2019). Muunsukupuolisiin urheilijoihin kohdistuu enemmän negatiivisia ennakkoluuloja verrattuna esimerkiksi seksuaalivähemmistöihin kuuluviin urheilijoihin, ja näitä ennakkoluuloja esiintyy yhtä paljon miehillä ja naisilla (Cunningham & Pickett 2018). Symonsin ym. (2010) mukaan moni muunsukupuolinen on harrastamatta jotain mieleistään urheilulajia sukupuoli-identiteettiään koskevista syistä johtuen.

Urheilussa keskeistä on reilun periaate, jolla toisaalta tarkoitetaan urheilun avoimuutta kaikille, mutta toisaalta samaan aikaan kilpailuetujen poistamista (Jones ym. 2017). Yleisimmät muunsukupuolisuuteen liittyvät negatiiviset ennakkosenteet ja linjaukset liittyvät

heidän oletettuun kilpailuetuunsa (Krane ym. 2012; Jones ym. 2017) sekä pukuhuoneturvallisuuteen liittyviin kysymyksiin (Cunningham ym. 2018). Jonesin ym. (2017) meta-analyysin mukaan systemaattista näyttöä transsukupuolisten urheilijoiden (hormonihoidot aloitettu, sukupuolenkorjausleikkaus tehty) kilpailuedusta ei ole ja useat säädökset asiaan liittyen eivät ole riittävän laadukkaaseen ja yhdenmukaiseen tutkimusnäyttöön perustuvia.

Muunsukupuolisten pukuhuone- ja wc-tilojen käyttö herättää tyypillisesti huolen mahdollisista turvallisuusriskeistä ja hyväksikäytöistä (NTF 2018). Yleisimmin tällä viitataan oletukseen, jossa miehet alkaisivat väärin perustein käyttää naisille tarkoitettuja tiloja (Cunningham ym. 2018). Yli 200:n yhdysvaltalaisen seksuaali- ja väkivaltatyötä tekevän järjestön yhteislausunto kumoaa oletukset muunsukupuolisten henkilöiden wc-tilojen käyttöoikeuksien parantamisen ja yleisen turvattomuuden lisääntymisen yhteydestä (NTF 2018). Sen sijaan lausunto korostaa muunsukupuolisten korkeaa riskiä joutua itse hyväksikäytön kohteeksi ja kaikkien ihmisten arvostavan omaa turvallisuuttaan ja yksityisyyttään sukupuolestaan riippumatta. Pukuhuoneisiin ja wc-tiloihin liittyvät perinteisesti sukupuolittuneet käytänteet urheilussa ovat muunsukupuolisille erityisen vaikeita (Symons ym. 2010; Kokkonen 2012, 37; Jones ym. 2017; Cunningham ym. 2018). Pukuhuonetilanteiden vältteleminen on yleistä ja voi näkyä esimerkiksi alisuorittamisena ja hikoilun välttämisenä, joiden avulla pyritään estämään tarve vaihtaa vaatteet tai käydä suihkussa urheilun jälkeen (Devís-Devís ym. 2018).

3 VALMENTAJAT TASA-ARVON JA TURVALLISUUDEN EDISTÄMISESSÄ

Urheiluvalmentajat nähdään tyypillisesti urheilun asiantuntijoina, joiden auktoriteettia ja ammattitaitoa harvoin kyseenalaistetaan (Roberts ym. 2019). Valmentajilla on vastuu paitsi valmennettaviensa urheilutaitoihin ja -kykyihin liittyvästä kehityksestä, myös urheilukontekstia laajemmista, kuten ihmisenä kasvamiseen ja sosiaaliseen kehitykseen liittyvistä tekijöistä. Tässä kappaleessa tarkastellaan valmentajan merkitystä ja roolia sekä urheiluseuroissa tehtäviä, tasa-arvon ja turvallisuuden edistämisen toimintatapoja.

3.1 Valmentajan roolista

Greenin (2016) mukaan valmentajilla on merkittävä rooli urheiluun sosiaalistajina. Sosiaalistumisella viitataan prosessiin, jossa ihmiset oppivat tai heille opetetaan sosiaalisiin ryhmiin liittyviä arvoja, uskomuksia, odotuksia ja käytäntöjä. Näiden tekijöiden oppiminen tai opettaminen voi tapahtua tietoisesti tai tiedostamatta ja olla suoraa tai epäsuoraa. Sosiaalistumisen kautta erityisesti nuoret alkavat ymmärtää tiettyjä asioita luonnollisina ja itsestään selvinä (Green 2016). Valmentajat ovat erityisesti nuorille tärkeitä roolimalleja, mutta eivät välttämättä aina tiedosta oman vaikutuksensa voimakkuutta ja laajuutta (Miller ym. 2015). Nuorten urheilutoiminnassa valmentajat ovat monesti vapaaehtoisia (Gilbert & Trude 2004; Kokko ym. 2016) ja valmentamiseen liittyvä koulutus ja tuki mahdollisesti vähäistä (Gilbert & Trude 2004). Lähestymistapa valmentamiseen voi näin ollen jäädä pitkälti valmentajan omalle vastuulle.

Valmentajien työhön liittyy usein vahva organisaatiokulttuuri sekä painetta ja vaatimuksia esimerkiksi tulosten saavuttamisen suhteen, mistä johtuen valmennettavien huomiointi ja tukeminen muun kuin urheiluun liittyvän kehittymisen osalta voi jäädä vähäiseksi (Santos ym. 2019). Valmentajien puheessa esiin tuodut arvot ja valmennusfilosofia voivat myös näyttäytyä ristiriitaisina käytännössä tapahtuvan valmennustyön kanssa (McCallister ym. 2000). Heleniuksen (2019) mukaan urheiluharrastuksessa tapahtuva kiusaaminen ja syrjintä sekä ryhmän ulkopuolelle jääminen nähtiin urheilijoiden vanhempien mukaan selvästi useammin urheilun lopettamisaikomusten syynä valmentajiin verrattuna. Tämä ei ole yllättävää, sillä

tyypillisesti valmentajat ja urheiluseurat näkevät tärkeimmäksi tehtäväkseen urheilutoiminnan tarjoamisen (Miller ym. 2015; Kokko ym. 2016). Toisaalta samaan aikaan esimerkiksi valtaosassa suomalaisista urheiluseuroista yhdenvertaisuus ja suvaitsevaisuus mielletään tärkeiksi seuratoiminnan lähtökohdiksi (Koski & Mäenpää 2018, 35). Valmentajien (Taylor & Garratt 2010) sekä urheiluseurojen (Robertson ym. 2019) tulisi toimia sosiaalisesti vastuullisella tavalla, ollen vastuussa turvallisten ja kaikille avointen urheiluympäristöjen rakentajina ja urheiluun osallistumisen mahdollistajina. Erityisesti nuorten urheilussa taitoihin ja menestykseen keskittyvää kulttuuria tulisi täydentää tasa-arvon ja turvallisuuden näkökulmilla, sillä tässä vaiheessa urheilukulttuurin oppiminen ja omaksuminen on voimakkaimmillaan (Krane & Barber 2019).

Urheiluvalmentaminen voidaan siis ymmärtää urheilijan tai joukkueen tason ja taitojen kehittämisenä, mutta toisaalta valmennusta voidaan tarkastella myös psykologisten tekijöiden, kuten urheilijan pystyvyyden tunteen, itsetunnon sekä urheilusta nauttimisen kautta (Horn 2008). Valmennuksen tavoitteellisuutta on myös hahmoteltu urheilukontekstiin muokatun nuorten myönteisen kehityksen teorian kautta (ks. Côté ym. 2010; Vierimaa ym. 2012). Tässä näkökulmassa painottuu nimenomaan urheilijan holistinen kohtaaminen, eli myös ihmisenä kasvamiseen ja sosiaaliseen kehitykseen liittyvien tekijöiden huomioiminen ja tukeminen urheilukyvykkyyden ja -taitojen rinnalla (Erickson & Côté 2016). Valmennuksella pyritään näin ollen paitsi urheilukyvykkyyden, myös urheilijoiden hyvinvoinnin edistämiseen (Callary ym. 2013; Jowett 2017).

Valmentajan ja valmennettavan välinen suhde voi olla läheinen, ja valmentaja saattaa olla urheilijalle jopa vanhempaan tai perheenjäsenen verrattavissa oleva, ymmärrystä sekä tukea ja turvaa tarjoava henkilö (Johansson & Lundqvist 2017; Morgan & Parker 2017). Urheilijan ja valmentajan välisen suhteen laatu nouseekin tärkeäksi tekijäksi urheilutoiminnan lopettamista tarkasteltaessa (Gardner ym. 2017). Valitettavaa kuitenkin on, että valmentajiin liittyvä auktoriteettiasema, arvostus sekä luottamus ja läheinen suhde urheilijoihin mahdollistaa myös tämän aseman väärinkäytökset, mikä voi ilmetä urheilijoiden seksuaalisena hyväksikäyttönä (Owton & Sparkes 2017; Bisgaard & Støckel 2019; Roberts ym. 2019) sekä muina väkivallan muotoina (Roberts ym. 2019). Peltolan (2016) mukaan valmentajan väkivallan (henkinen, fyysinen ja seksuaalinen) kohteeksi joutuvat huomattavasti

useammin pojat kuin tytöt. Myös Parentin ym. (2016) mukaan valmentajan toimesta tapahtuva seksuaalinen häirintä kohdistuu erityisesti poikiin. Valmentajan taholta tuleva häirintä ja syrjintä vaikuttaisivat lisäävän erityisesti seksuaalivähemmistöihin kuuluvien miesurheilijoiden psyykkistä oireilua (Kokkonen 2019a).

Valmentajat mieltävät monesti miehet automaattisesti urheilun piiriin sopiviksi ja keskenään samanlaiseksi urheilijoiden ryhmäksi, kun taas naiset nähdään hyvin vaihtelevana urheilijoiden joukkona, mikä pitää ottaa valmentaessa paremmin huomioon (Messner 2011). Valmentajat saattavat suhtautua naisten valmentamiseen rennommin tai leikkisästi (Norman 2016) ja välttää napakan palautteen ja ohjeistuksen antamista naisiin liitetyn tunteellisuuden ja herkkyuden vuoksi (Messner 2011; Tjønnedal 2019a). Kuitenkin naisurheilijat itse voivat kokea tällaisen, kovan valmentamisen, puutteen eriarvoisena kohteluna ja urheilijana kehittymisen esteenä (DiCarlo 2016). Sukupuolittuneet näkemykset urheilukyvykkyydestä näkyvät naisten valmennuksessa myös matalampina odotuksina ja vaatimuksina sekä sekaryhmänä toteutetussa urheilussa vähäisempänä pelaikana ja passiivisempina rooleina verrattuna miehiin (Horn 2008). Esimerkiksi kontaktilajeissa naisten urheilua ohjaavat ja säätelevät stereotyyppit, joihin voi olla hankalaa sopeutua (Adams & Leavitt 2018). Messnerin (2011) mukaan valmentajat perustelevat tyypillisesti miesten ja naisten valmentamisen eroavaisuuksia sukupuolten välillä olevilla ”luonnollisilla” eroilla ja niihin reagoimisena. Valmentajien tulisi kuitenkin tiedostaa myös näkökulma, jossa he omalla valmennustyyllillään ja käyttäytymisellään luovat ja ylläpitävät näitä eroja (Messner 2011).

Valmentajilla on keskeinen rooli seksuaalivähemmistöille avoimen ja turvallisen urheiluympäristön luonnissa (Halbrook ym. 2019). Andersonin ja Bullinghamin (2015) mukaan valmentajat suhtautuvat urheilijoiden seksuaalisuuden monimuotoisuuteen vaihtelevasti. Valmentajat eivät esimerkiksi aina puutu poikien ja miesten homovastaiseen tai seksistiseen puheeseen, vaan saattavat nähdä sen ennemminkin miehille ominaisena ”machoiluna” sekä saattavat jopa itse toimia samoin (Lampman 2011). Vaikka urheilijat itse olisivatkin tasa-arvomyönteisiä, ei heillä välttämättä ole uskallusta puuttua valmentajan puheisiin hänen auktoriteettiasemastaan johtuen ja näin tällainen puhe saatetaan hiljaisesti hyväksyä ja ohittaa. Pahimmillaan valmentaja saattaa painostaa seksuaalivähemmistöön kuuluvia urheilijoitaan esimerkiksi lopettamaan seurustelunsa, jottei joukkuehenki kärsisi

(Petty & Trussel 2018). Toisaalta valmentajat voivat tiedostaa ja hyväksyä seksuaalivähemmistöjen urheilijat, mutta asiaa ei avoimesti tuoda esiin (Anderson & Bullingham 2015). Moni valmentaja vaikuttaisi kokevan, ettei urheilu ole oikea ympäristö käsitellä tai huomioida seksuaalista suuntautuneisuutta (Halbrook ym. 2019).

3.2 Toimintatapoja ja käytänteitä tasa-arvon ja turvallisuuden edistämiseksi

Etsin aikaisempaa tutkimustietoa valmentajista, urheiluseuroista sekä tasa-arvon ja turvallisuuden edistämisestä vuosilta 2010–2019 SPORTDiscus-, PsycINFO- ja MEDLINE-tietokannoista sekä Google Scholarista. Suoritin haut käyttäen yhdistelmiä hakusanoista sport, sport club, equal*, equity, safe*, inclusi*, gender, sexual orientation, minorit*, coach* ja trainer*. Artikkelien löytäminen, jossa tasa-arvon ja turvallisuuden edistämistä oli tutkittu nimenomaan valmentajien näkökulmasta, osoittautui haasteelliseksi. Tämä ei ole kovin yllättävää, sillä urheiluympäristöt saatetaan kokea alueina, joissa ei ole tasa-arvoon liittyviä ongelmia tai nämä ongelmat on jo ratkaistu (Norman 2016; Isosomppi 2017; Soler ym. 2017). Kirjallisuushakujen kautta löytyi myös artikkeleja, joissa oli yleisemmin käsitelty valmentajien ja urheiluseurojen mahdollisuuksia edistää tasa-arvoa ja turvallisuutta.

Naisten ja miesten urheilun erottaminen toisistaan vahvistaa virheellisiä käsityksiä siitä, että naiset ja miehet ovat urheilukyvyiltään ja -ominaisuuksiltaan ehdottomasti erilaisia (Channon ym. 2016). Sukupuolten yhteinen urheilutoiminta voikin mahdollistaa erityisesti miehille tilaisuuden kokea ja ymmärtää naisten urheilukyvykkyyden ja näin vähentää naisiin ja naisurheilijoihin liittyviä stereotyyppioita muun muassa heikkoudesta ja taitojen puutteesta (Channon 2014; Cohen ym. 2014). Yhteinen urheilutoiminta voi siis vaikuttaa positiivisesti naisten itseluottamukseen ja näin parantaa urheilussa suoriutumista (Cohen ym. 2014; Maclean 2016). Valmentajien tulisi nähdä naisurheilijat yhtä kyvykkäinä kuin miehet, eikä esimerkiksi madaltaa harjoitteiden vaatimuksia sukupuolen perusteella (Channon 2014). Valmentajan on myös tärkeää puuttua puhekulttuuriin, jossa naisten urheilukyvykkyyttä vähätellään (Miller ym. 2015) ja keskustella avoimesti sukupuolten väliseen tasa-arvoon liittyvistä asioista (Eliasson ym. 2017). Miesten ja naisten yhteinen urheilutoiminta haastaa oletuksia sukupuolten välisen suhteen seksuaalisesta luonteesta ja edesauttaa

ystävyyssuhteiden muodostumista sukupuolesta riippumatta (Maclean 2016) sekä luo edellytyksiä syrjinnästä vapaisiin urheiluympäristöihin sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluville urheilijoille (Channon ym. 2016).

Valmentajat voivat edistää tasa-arvoa ja turvallisuutta myös ottamalla puheeksi urheilijoiden sukupuolen (Morris & Van Raalte 2016) ja seksuaalisuuden (Callary ym. 2013) monimuotoisuuden sekä korostaa kaikkien oikeutta urheiluun, näin edistäen urheilijoiden keskinäistä kunnioitusta. Esimerkiksi muunsukupuolisuus tulisi huomioida seuran sisäisen viestinnän lisäksi myös ulkoisessa viestinnässä, kuten syrjinnän vastaisena mainontana, sekä pukuhuonetilojen ja -käytänteiden suunnittelussa (Morris & Van Raalte 2016). Toisaalta taas Normanin (2016) mukaan valmentajat voivat kokea, ettei urheilussa ole tasa-arvoon liittyviä ongelmia ja tästä syystä on tärkeää keskittyä valmentamiseen ja urheiluun.

Valmentajien vastuun siirtyessä urheilutaitojen opettamisesta yhtäläillä syrjinnästä vapaan urheilun edistämiseen (Sport England 2016) on tätä muutosta pyritty tukemaan myös valmentajien koulutusten sisältöjen kautta (Norman 2016; 2018). Ruotsissa valmentajien koulutuksissa eniten käytettyjä oppikirjoja tutkinut Alsarve (2018) kuitenkin toteaa, että valmentajien koulutusmateriaaleissa on yhä havaittavissa tasa-arvon kannalta ongelmallisia tekijöitä. Näitä tekijöitä ovat muun muassa sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen näkyvyyden puute sekä naisten puberteetin kuvaaminen urheilun kannalta haitallisena ja erityisesti huomioitavana teemana, samalla kun miesten puberteetti kuvataan potentiaalisena urheilijana kehittymisen aikana. Tasa-arvoon liittyvien valmentajien koulutusten vaikuttavuutta tarkastelleiden tutkimusten mukaan koulutuksilla on ollut melko heikkoja vaikutuksia niin sukupuolen (Norman 2016) kuin seksuaalivähemmistöjen (Halbrook & Watson 2018) kanssa toimimisen näkökulmasta.

Vaikka valmennettavan ohjaaminen fyysisen kontaktin kautta voi olla taitojen kehittymisen kannalta oleellista, erityisesti miesvalmentajat saattavat välttää tietoisesti kaikentyypistä fyysisestä kontaktia varsinkin nuorten urheilijoiden kanssa, hyväksikäyttösyötösten välttämiseksi (Lang 2015; Pépin-Gagné & Parent 2016). Tämä on yksi tapa edistää turvallista

urheilutoimintaa, mutta toisaalta heikentää samalla valmentajan mahdollisuuksia toteuttaa valmennusta.

Turvallisuutta edistetään urheiluseuroissa myös rakentamalla ilmapiiriä, jossa urheilijat kokevat olevansa tervetulleita sekä tuntevat kanssaurheilijansa (Gano-Overway & Guivernau 2018). Seuran urheiluun liittyvästä arkitoiminnasta poikkeavat ja urheilijoiden yhteishenkeä kehittävien asioiden, kuten joukkueen yhteisten matkojen ja tapahtumien on kuvattu niin ikään edistävän turvallisuutta (Eliasson ym. 2017). Tärkeää on lisäksi ottaa urheilijat mukaan päätöksentekoprosesseihin, kuten seuran toiminnan ja sääntöjen suunnitteluun.

4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYS

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, millaisin keinoin urheilun tasa-arvoa ja turvallisuutta voidaan urheiluseuroissa edistää. Olin kiinnostunut nimenomaan valmentajien näkemyksistä. Asetin tutkimukselle seuraavan tutkimuskysymyksen:

- Miten urheilun tasa-arvoa ja turvallisuutta voidaan urheiluseuratoiminnassa valmentajien mukaan edistää?

5 TUTKIMUSAINEISTO JA TUTKIMUSMENETELMÄT

5.1 Aineiston keruu ja kuvaus

Tämä tutkimus oli osa Jyväskylän yliopiston PRACT-tutkimushanketta (Promoting equal access and tackling discrimination against gender and sexual minorities in sport and physical education). Hanke toteutuu opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamana vuosina 2018–2021 ja sen tärkeimpinä tavoitteina on selvittää *“1) missä määrin valmentajat, urheilijat ja liikunnan harrastajat - erityisesti sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvat ihmiset - kokevat ja havaitsevat syrjintää eri liikuntaympäristöissä 2) kuinka Suomen syrjintätilanne ja suhtautuminen sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuuteen eroavat Britannian ja Singaporen tilanteesta ja 3) millaisia haittoja, hyötyjä ja käytänteitä koululaiset, liikuntaa opettavat opettajat ja valmentajat tunnistavat erillis- ja sekaryhmissä annetussa urheiluvalmennuksessa ja koululiikunnassa”* (Jyväskylän yliopisto 2019). Hankkeen vastuullisena tutkijana toimii Marja Kokkonen.

Tämän tutkimuksen aineisto koostui syksyllä 2018 ympäri Suomea kerätystä liikunnanohjaajien ja urheiluvalmentajien kyselylomakkeen osiosta, jossa valmentajille esitettiin avokysymys ”Millaiset käytänteet tai toimintatavat mielestäsi luovat turvallista, tasa-arvoista ja yhdenvertaisuutta tukevaa ilmapiiriä harrastusyhteisössä? Kerro esimerkkejä omasta valmennustyöstäsi tai edustamasi seuran toiminnasta”. Tutkimustiedote ja osallistumispyyntö tutkimukseen lähetettiin valmentajille kahden valmentajien ammattijärjestön, Suomen Valmentajat ry:n ja Suomen Ammattivalmentajat ry:n sekä Suomen olympiakomitean kautta. Tutkimuksesta tiedotettiin myös Jyväskylän yliopiston verkkosivuilla. Tutkimuslomakkeeseen (Webropol) vastattiin anonyymisti Internetin kautta.

PRACT-tutkimushankkeen valmentajien kyselylomakkeeseen vastasi kaikkiaan 324 valmentajaa, joista 99 vastasi tässä tutkimuksessa analysoituun kyselylomakkeen osioon. Näistä vastauksista poistettiin yksi erotuomarin vastaus, jolloin lopullinen N=98. Näin ollen vastausprosentti kaikista valmentajien kyselylomakkeeseen vastanneista oli 30,2 %. Valmentajista 54 oli juridiselta sukupuoleltaan miehiä ja 44 naisia. Kolme valmentajaa

ilmoitti koetun sukupuolensa olevan jokin muu kuin juridinen sukupuolensa. Valmentajien ikä vaihteli 18–74-vuoden välillä, keski-ikä ollessa 41,4 vuotta. Edustettuja lajeja oli yhteensä 45 ja kaksi valmentajaa ei ilmoittanut edustamaansa lajia.

5.2 Aineiston analyysi

Tutkimusaineiston analyysimenetelmäksi valitsin aineistolähtöisen sisällönanalyysin. Sisällönanalyysi on laadullisen tutkimuksen perusmenetelmä, ja se voidaan nähdä joko väljänä teoreettisena kehyksenä tai yksittäisenä tutkimusmetodina (Tuomi & Sarajärvi 2018, 78). Sisällönanalyysillä pyritään systemaattisesti kuvaamaan tutkimusaineistossa esiintyvät tutkimuskysymyksen näkökulmasta relevantit merkitykset (Schreier 2012, 3-4). Lähtökohtana aineistolähtöisesti toteutetussa sisällönanalyysissä on, että aikaisemmat tiedot tai teorit tutkittavasta ilmiöstä eivät vaikuta analyysin toteuttamiseen tai saatuihin tuloksiin, koska ilmiötä lähestytään tutkittavan aineiston kautta (Tuomi & Sarajärvi 2018, 80).

Aloitin analyysin kokoamalla valmentajien vastaukset yhdelle Word-tekstitiedostolle. Aineiston pituudeksi tuli fontilla Times New Roman ja rivivälillä 1,5 20 sivua. Tämän jälkeen luin aineiston läpi useamman kerran luoden siitä itselleni kattavan kokonaiskuvan. Varsinaisessa sisällönanalyysissä etenin Schreierin (2012, 6) ohjeistuksen mukaisesti. Käsitteelin jokaista valmentajan vastausta omana analyysiyksikkönä, jotka merkitsin numeroin 1–98. Näistä analyysiyksiköistä etsin ja segmentoin koodausyksiköitä (Schreier 2012, 131–132), joista jokainen piti sisällään yhden merkityksen tai idean. Merkitsin koodausyksiköt juoksevalla numeroinnilla (esimerkiksi analyysiyksikön 3 koodausyksikkö 2 = 3.2).

Sen jälkeen kun olin jakanut jokaisen analyysiyksikön koodausyksiköihin, muodostin koodausyksiköistä pelkistettyjä ilmaisuja. Nämä pelkistetyt ilmaisut luokittelin samanlaisuuksien ja erilaisuuksien perusteella alaluokiksi, joista muodostin sen jälkeen samalla periaatteella pääluokat. Analyysin pohjalta rakentui lopulta kuusi pääluokkaa: **sekaseurana toimiminen, tasa-arvoinen ja avoin viestintäkulttuuri, urheiluun keskittyminen, yhteishengen rakentaminen, yksilöllinen lähestymistapa urheilijoihin ja**

vastuullinen valmentaminen. Näiden luokkien pohjalta muodostin analyysikehyksen (Liite 1). Analyysin eteneminen on havainnollistettu taulukossa 1.

TAULUKKO 1. Esimerkki sisällönanalyysin etenemisestä.

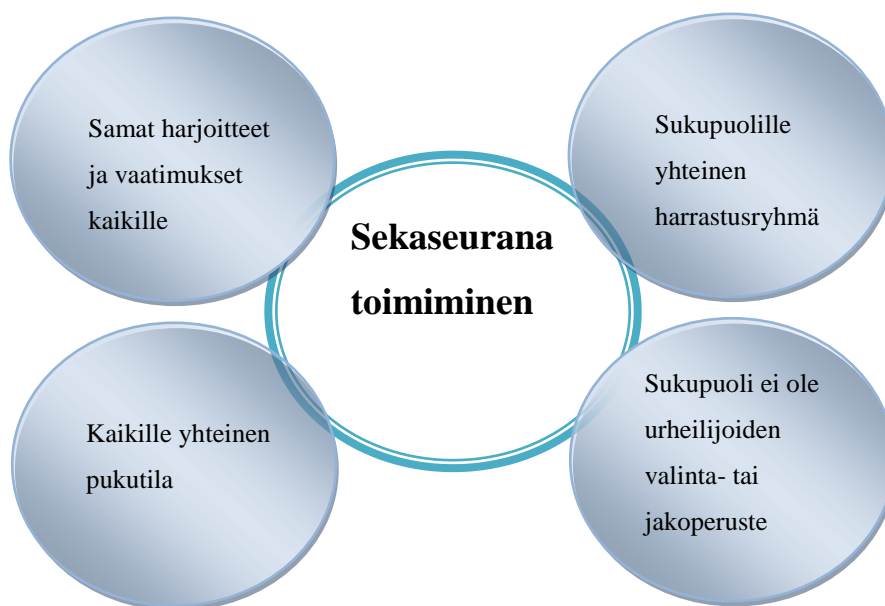
Alkuperäinen ilmaisu (Koodausyksikkö)	Pelkistetty ilmaisu	Alaluokka	Pääluokka
<p>4.4 ”Itse en ikinä anna tytöille ja pojille eri harjoitteita, vaan laitan kaikki tekemään samat asiat”</p> <p>10.1 ”Kaikki valmennettavani (miehet, naiset ynnä muut) tekevät samoja/samantyyppisiä asioita, kukin omien kykyjensä ja taitotonsa mukaan”</p> <p>76.1. ”Kaikki tekevät samat harjoitteet sukupuolesta riippumatta, toki osaamisensa ja kapasiteettinsa mukaisesti”</p>	<p>4.4 Tytöt ja pojat tekevät samat harjoitteet</p> <p>10.1 Kaikki tekevät samoja harjoitteita omat kykynsä huomioon ottaen</p> <p>76.1 Kaikki tekevät samat harjoitteet sukupuolesta riippumatta oman osaamisensa rajoissa</p>	<p><u>Kaikki tekevät samat harjoitteet</u></p>	<p>Sekaseurana toimiminen</p>
<p>5.1 ”Meillä tytöt pelaavat poikien kanssa samoissa joukkueissa”</p> <p>25.1 ”Lajissamme pelataan myös sekajoukkuein ja harjoittelemme seurajoukkueemme kanssa sekajoukkueena”</p> <p>45.3”Harrastusryhmämme ovat kaikille sukupuolille”</p>	<p>5.1 Pojat ja tytöt pelaavat samassa joukkueessa</p> <p>25.1 Sekajoukkueena toimiminen</p> <p>45.3 Kaikille sukupuolille avoin harrastusryhmä</p>	<p><u>Sukupuolet urheilevat yhdessä</u></p>	
<p>10.1 ”Valmennustilanteet rakennetaan urheilijan taitotason mukaisiksi, ei sukupuolisidonnaisiksi”</p> <p>10.3 ”Joukkuekilpailuihin valitaan pelaajat taitotason ja innostuneisuuden perusteella, ei sukupuolen”</p>	<p>10.1 Valmennus perustuu taitoihin, ei sukupuoleen</p> <p>10.3 Innostuneisuus ja taito valintakriteereinä joukkuekilpailuihin sukupuolen sijasta</p>	<p><u>Sukupuoli ei ole valinta- tai jakokriteeri</u></p>	

6 TULOKSET

Tuloksissa on kuvattu valmentajien näkemyksiä urheilun tasa-arvon ja turvallisuuden edistämisestä. Esittämiini sitaatteihin olen liittänyt valmentajien sukupuolen, iän sekä valmennettavan lajin. Jos sukupuolta ei ole mainittu, viitataan tällä muunsukupuolisuuteen. Sitaaateissa on käytössä seuraavat merkinnät: (...) sitaatti alkaa lauseen keskeltä, [--] tekstiä on poistettu lauseiden välistä, [tekstiä] tekstiä on lisätty sitaatin ymmärtämisen helpottamiseksi.

6.1 Sekaseurana toimiminen

Tasa-arvon ja turvallisuuden perusta rakentui usean valmentajan vastauksessa sekaseurana toimimiselle eli yhden, sukupuolet yhdistävän joukon kesken urheilemiselle (KUVA 2).

KUVA 2. Sekaseurana toimimiseen kuvattuja tekijöitä.

Valmentajien mukaan sukupuoleen perustuen ei ollut määritelty itsenäisiä erillisryhmiä, vaan kaikkien kerrottiin harjoittelevan ja joissain tapauksissa myös kilpailevan yhdessä. Osa

valmentajista kertoi seurallaan olevan käytössään myös kaikille sukupuolille yhteinen pukutila.

”Seurassamme ei erotella henkilöitä sukupuolen tai jonkin siihen liittyvän ominaisuuden perusteella, kaikki ovat yhdenvertaisia ja kavereita keskenään ja harjoittelevat ja kilpailevat yhdessä” (Nainen 59v, Keilailu)

Sekaseurana toimiminen tarkoitti monen valmentajan kohdalla myös sitä, että valmennus sekä harjoitusten sisältö, säännöt ja vaatimukset olivat kaikille samat. Samalla jokaiselle annettiin mahdollisuus ja oikeus tehdä harjoitteita oman taitotason mukaisesti. Valmennuksen ja harjoitusten sisältöjen ja lähtökohtien ollessa sukupuolille samanlaiset, korosti osa valmentajista kuitenkin urheilijoiden innokkuuden, taitojen ja kyvykkyyden merkitystä valmennuksen toteutukselle ja esimerkiksi valintakriteeriksi kilpailuedustajaksi pääsemisessä.

”Itse en ikinä anna tytöille tai pojille eri harjoitteita, vaan laitan kaikki tekemään samat asiat” (Nainen 27v, Taekwondo)

”Kaikki tekevät samat harjoitteet sukupuolesta riippumatta, toki osaamisensa ja kapasiteettinsa mukaisesti” (Mies 46v, Yleisurheilu)

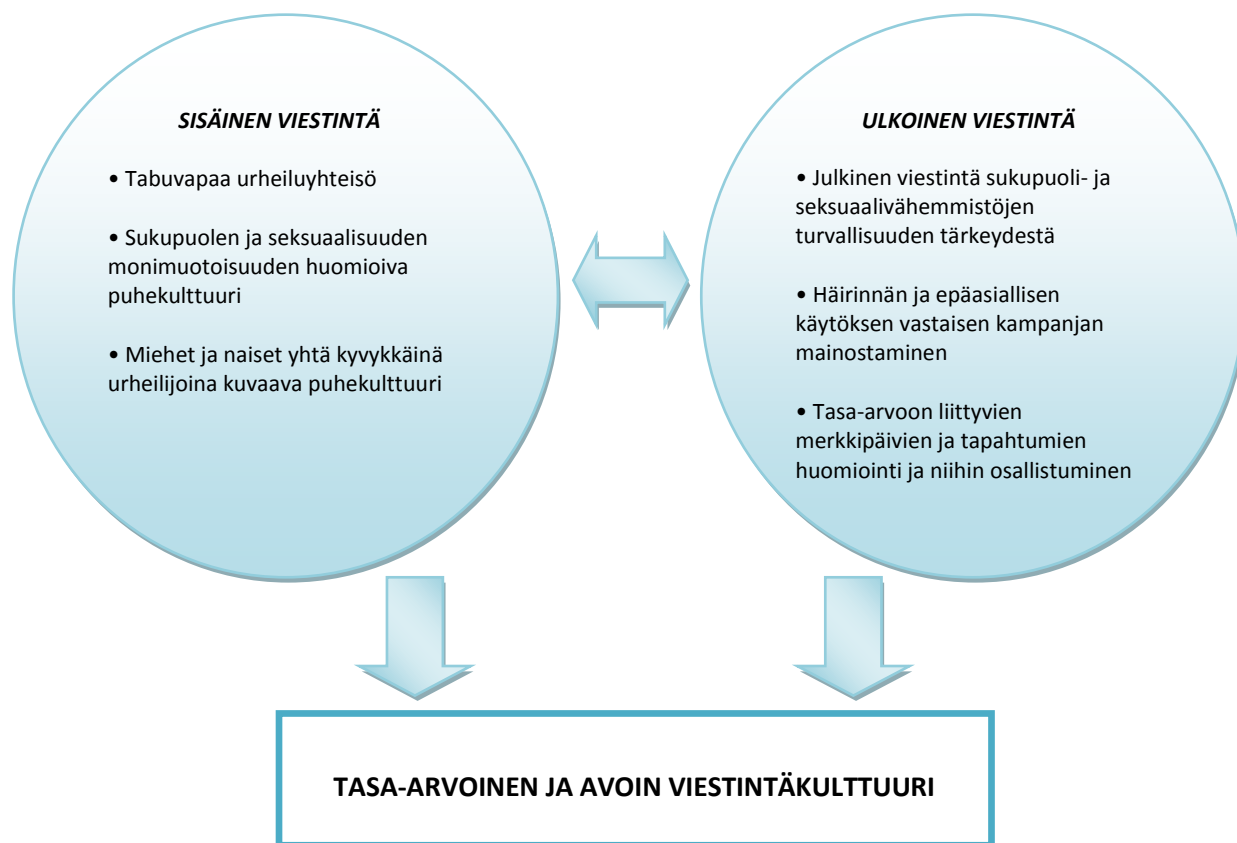
”Valmennustilanteet rakennetaan urheilijan taitotason mukaisiksi, ei sukupuolisidonnaisiksi” (Nainen 50v, Suunnistus)

Joissain valmentajissa huolta herätti myös tehdyt havainnot naisurheilijoiden suuremmasta kynnyksestä aloittaa ja jatkaa lajin parissa. Sekaseuratoiminta koettiin osa-apuna tähän ongelmaan.

”Olemme huomanneet, että naisharrastajilla on suurempi kynnys aloittaa ja jatkaa lajia, jonka takia tarjoamme pelkästään naisille tarkoitettun harrastusryhmän, sekä sekaryhmiä” (Mies 24v, Parkour/Sirkus)

6.2 Tasa-arvoinen ja avoin viestintäkulttuuri

Valmentajat kuvasivat avoimeen urheiluyhteisöön ja viestintään liittyvien asioiden (KUVA 3) edistävän tasa-arvoa ja turvallisuutta selvästi muita tekijöitä useammin.

KUVA 3. Tasa-arvoinen ja avoin viestintäkulttuuri.

Yleisesti avoimen ilmapiirin nähtiin lisäävän mahdollisuuksia keskustella niin positiivisista kuin negatiivisista asioista ja näin lisäävän turvallisuutta ja suvaitsevaisuutta niin urheilijoiden kesken kuin urheilijoiden ja valmentajien välillä. Valmentajat kuvasivat avoimen ilmapiirin kehittyvän usein nimenomaan heidän oman avoimuutensa kautta. Avoimeen ilmapiiriin ei kuulunut tabuja ja valmentajalle pystyi puhumaan kaikenlaisista asioista.

”Avoim keskustelu asioista ja nuorena. Sallittu hämmästelykin kuuluu lapselle, on sallittua kysellä paljon ja ajatella oho, sitten voi hyvillä mielin todeta että meitä on paljon erilaisia. Jos asioista tehdään tabu, ovat ne vaikeampia käsitellä” (Nainen 26v, Telinevoimistelu)

”...voi puhua vapaasti mistä vaan ilman että tarvitsisi sitä hävetä tai välttää” (Mies 57v, Yleisurheilu)

Sukupuolen moninaisuuteen ja seksuaalisuuteen liittyvien asioiden ottaminen puheeksi nähtiin useimmiten positiivisena ja tärkeänä asiana. Valmentajat kuvasivat muun muassa avoimuuden omasta muunsukupuolisuudesta tai seksuaalivähemmistöön kuulumisesta toimivan tärkeänä avoimen ilmapiirin rakentajana sekä viestinä kaikkien hyväksymiseen kannustavasta urheiluyhteisöstä. Myös seksuaalisen häirinnän kokemuksista oli keskusteltu urheilijoiden kanssa. Eräs valmentajista kertoi käsitelleensä homoseksuaalina urheilemista valmennettaviensa kanssa mielikuvituksellisen tilanteen kautta.

”Lasten ryhmän kanssa puhuimme asiasta, kun asia nousi esille: miksi nainen ja nainen voivat mennä naimisiin? Saisiko silloin vielä voimistella jne. Puhuimme avoimesti kuvitteellisesta tilanteesta” (Nainen 37v, Voimistelu)

”...olen itse avoimesti muun sukupuolinen ja olen sanonut nuorille, että he voivat puhua minulle tarvittaessa” (28v, Kendo)

Moni valmentajista kuvasi edistäväänsä tasa-arvoista ajattelua ja kulttuuria esimerkiksi kertomalla kirjaimellisesti valmennettavilleen, että kaikki urheilijat ovat samanarvoisia. Jotkin valmentajista puolestaan kuvasivat tasa-arvon edistämistyön näkyvän seuran sisäisen viestintäkulttuurin lisäksi myös julkisissa kannanotoissa ja viestinnässä. Tämä ilmeni muun muassa tasa-arvoon liittyvien merkkipäivien ja tapahtumien huomioimisena tai niihin osallistumisena. Osa valmentajista kertoi seuransa esimerkiksi julkisesti viestivän heidän olevan turvallinen ympäristö sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöille. Joidenkin seurojen toimista oli myös mainostettu epäasiallisen käytöksen ja häirinnän vastaista kampanjaa heidän omilla verkkosivuillaan.

”Meillä huomioidaan tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyviä tapahtumia ja merkkipäiviä, kuten Naistenpäivä, Pride, Miestenpäivä jne [--] Olemme julkisesti tuoneet esille olevamme turvallinen ympäristö esim. sukupuoli ja seksuaalivähemmistöille” (Nainen 27v, Kilpacheerleading)

Sukupuoli- ja seksuaalineutraalin puhekulttuurin nähtiin olevan tärkeä viestinnällinen tekijä tasa-arvon ja turvallisuuden edistämässä. Yleisimmin tämä toteutui kaikkien urheilijoiden kutsumisena yhteisellä nimellä, kuten pelaaja, harjoittelija tai tanssija. Eräs valmentaja kuvasi myös kysyvänsä englantia puhuvilta valmennettaviltaan, mitä pronominia he haluavat heistä puhuttaessa käytettävän. Osa valmentajista kertoi neutraalin puhutavan näkyvän lisäksi urheilijoiden lähipiiristä, kuten seurustelukumppaneista, puhuttaessa. Toisaalta neutraali puhetyyli ilmeni myös joihinkin harjoitteisiin liittyvien sukupuolittavien termien välttämässä, kuten ”miesten” ja ”naisten” punnerruksen kohdalla. Sukupuoli- ja seksuaalineutraalilla puhetavalla vältettiin valmentajien mukaan sukupuoleen ja seksuaalisuuteen liittyviä yleistyksiä ja oletuksia sekä korostettiin toimimista yhtenäisenä urheilijoiden ryhmänä.

”Sukupuolittavien ja olettavien termien välttäminen. Emme esim. sano hei tytöt, vaan tyypit. Kumppaneista puhuttaessa käytän sanoja kumppani, puoliso, hellu jne” (Nainen 28v, Roller Derby)

Suurin osa valmentajista koki sukupuoli- ja seksuaalineutraalin puhekulttuurin vaikuttavan positiivisesti tasa-arvoon ja turvallisuuteen. Toisaalta teemaan liittyen esitettiin myös erilaista näkökulmaa. Osa valmentajista ei nähnyt sukupuolet hävittävän puhutavan edistävän tasa-arvoa ja turvallisuutta vaan koki esimerkiksi sukupuolivähemmistöjen olevan tottuneita valmentajan ”tavanomaiseen” näkemykseen sukupuolista.

”Turvallinen, tasa-arvoinen ja yhdenvertaisuutta tukeva ilmapiiri ei nouse siitä, kutsutaanko varmuuden vuoksi ihmisiä joksikin muuksi mitä he näyttävät olevan. Toisella tavalla sukupuolensa kokevat ovat ehkä jo sosiaalistuneet siihen, että ’minua nyt sanotaan mieheksi, koska minulla kasvaa parta ja ääneni on melko matala, mutta itse tiedän todellisuudessa ja

aikuisten oikeasti olevan nainen' ja pystyvät sopeutumaan ajattelemattoman ja osaamattoman valmentajan tulkintaan, että tuo kuvittelee minun olevan mies" (Mies 50v, Yleisurheilu)

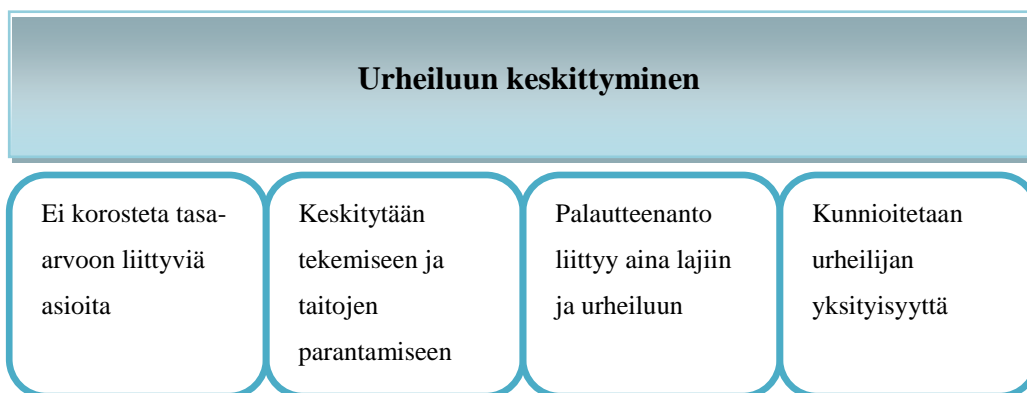
Joidenkin valmentajien mukaan miesten ja naisten mahdollisten sääntöerojen puheeksi ottaminen ja niistä yhdessä urheilijoiden kanssa käyty kriittinen keskustelu oli tärkeää. Myös stereotyyppisiin ilmaisuihin ja puheeseen naisten heikommasta fyysisestä kyvykkyydestä kiinnitettiin huomiota ja puututtiin. Tärkeänä koettiin myös keskustelu, jonka kautta ”perinteisiä” sukupuoliin liittyviä stereotypioita pyrittiin häivyttämään.

"Joskus teemme itsepuolustusharjoitteita, jotka saattavat tuntua voimakkaasti sukupuolittuneilta (esim. poikien mielestä oli turhaa harjoitella puolustautumista sitä vastaan, jos joku epämiellyttävä henkilö lähentelee), mutta yritän yleensä tällöin selittää, että tällaiset taidot ovat kaikille hyödyllisiä" (Nainen 27v, Taekwondo)

"Kesällä sattui tilanne jossa valmentaja neuvoi liikkumaan/suorittamaan paremmin kuin joku 'mummo'. Särähti sen verran korvaan, että totesin ääneen, että 'tai pappa'..." (Nainen 50v, Judo)

6.3 Urheiluun keskittyminen

Jotkut valmentajista näkivät tasa-arvon ja turvallisuuden rakentuvan puolestaan niin, että urheilutoiminnassa keskitytään pääsääntöisesti vain itse urheiluun (KUVA 4).

KUVA 4. Tasa-arvon ja turvallisuuden rakentuminen urheiluun keskittymisen kautta.

Tärkeäksi kuvattiin urheilijoiden kehittyminen ja heidän taitotasonsa parantaminen. Valmentajat eivät kokeneet, että esimerkiksi sukupuoleen ja seksuaalisuuteen liittyvistä asioista tulisi keskustella valmennettavien kanssa. Tarvetta ei nähty myöskään sille, että yksilöiden seksuaalisuuteen tai sukupuoleen liittyviä ominaisuuksia tulisi aktiivisesti tarkkailla tai huomioida.

”Edelleen, meillä ei harjoituksissa keskitytä ihmisen seksuaalisuuteen tai sukupuoleen, vaan tekemiseen ja joukkueiden taitotason parantamiseen. Ihme kysymyksiä valmentajille” (Mies 50v, Amerikkalainen jalkapallo)

”Mielestäni seksuaalisuus- ja sukupuoliasioita ei tarvitse erikseen alleviivata. En koe, että sukupuoli vaikuttaisi olennaisesti joukkueen arkijuttuihin” (Nainen 23, Ringette)

Valmentajat toivat ilmi myös urheilijoiden yksityisyyden kunnioittamisen. Tärkeää ei ollut tietää, mihin ”lokeroihin” urheilijat kuuluivat tai kokivat kuuluvansa vaan esimerkiksi seksuaalinen suuntautuminen koettiin urheilijan omaksi ja henkilökohtaiseksi asiaksi. Epäeettisenä toimintana nähtiin myös urheilijoiden sukupuoleen tai seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvien tietojen etsiminen.

”Toki en aio jatkossakaan miettiä kenenkään suuntautumista, koska se ei ole oleellista taidon kehittymisen kannalta” (Nainen 50v, Joukkuevoimistelu)

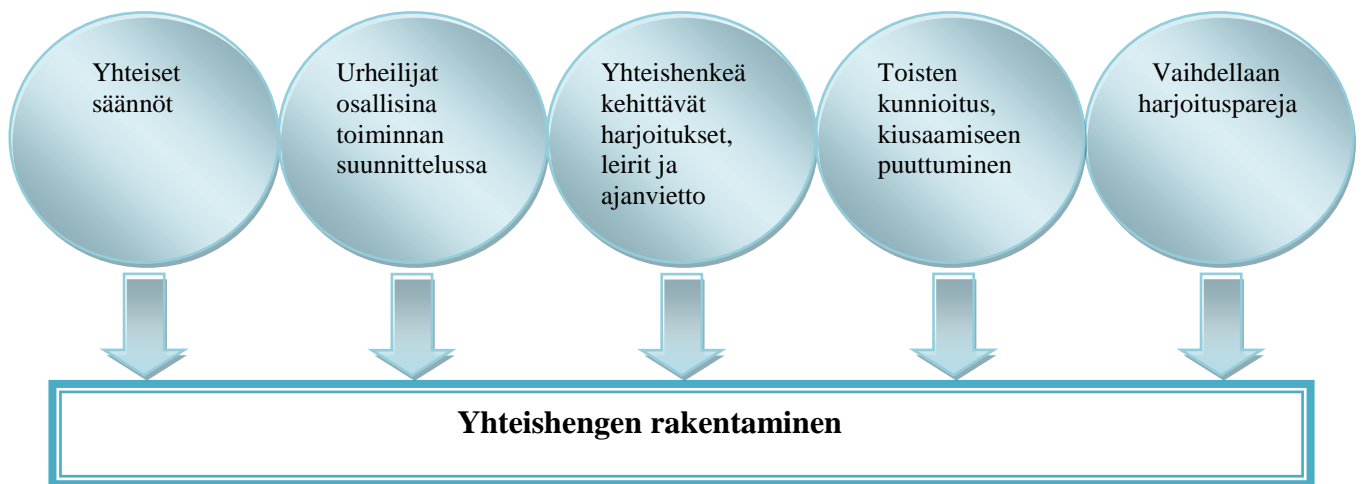
”Eikä myöskään kaivele ihmisten tietoja. Sekin on väärin” (39v, Aikido)

Urheiluun keskittyminen ja se ettei tasa-arvoon liittyvistä asioita erityisemmin puhuttu tai huomioitu ei tarkoittanut kuitenkaan sitä, etteivät valmentajat olisi kokeneet tasa-arvoa tärkeäksi asiaksi. Pikemminkin vaikutti siltä, että tasa-arvo saatettiin nähdä ehkä itsestään selvänäkin urheilutoiminnan lähtökohtana. Tähän ajatukseen liitettiin muun muassa valmentajan palautteen annon liittyvän aina itse lajiin ja suoritteisiin, ei urheilijoiden muihin ominaisuuksiin tai piirteisiin. Esimerkiksi sukupuolten erityisen huomioimisen koettiin vain jarruttavan urheiluilmapiirin muutosta, jossa asia nähtäisiin merkityksettömänä.

”Kohdellaan kaikkia samanlailla eikä nosteta esiin yleisemmin mitä sukupuolta kukin on. Sillain saadaan aikaan ympäristö, jossa voidaan treenata ilman että ketään lopulta kiinnostaa koko asia, koska sillä ei pitäisi olla mitään merkitystä mitä sukupuolta on tai mihin vähemmistöön kuuluu” (Mies 29v, E-Urheilu)

6.4 Yhteishengen rakentaminen

Valmentajien mukaan yhteishengen kehittäminen ja ylläpito (KUVA 5) olivat tärkeä osa tasa-arvon ja turvallisuuden edistämistä.

KUVA 5. Yhteishengen rakentuminen.

Muun muassa seuran yhteiset säännöt tulivat monen valmentajan vastauksessa esiin. Osa valmentajista kuvasi seurallaan olevan käytössä kirjallinen ohjekirja tai toimintakäsikirja, jossa seuran arvot ja toimintatavat kuvattiin, mutta yhtäläillä valmentajat kuvasivat sääntöjen ja toimintatapojen olevan suullisesti yhdessä läpikäytyjä asioita. Säännöissä oli esimerkiksi kuvattu oikeus urheilun harrastamiseen sukupuolesta tai seksuaalisesta suuntautumisesta riippumatta. Sääntöjen laatiminen ei ollut vain valmentajien tai toimihenkilöiden tehtävä, vaan seuran sääntöjä oli kehitetty ja käyty läpi myös yhdessä urheilijoiden ja vanhempien

kanssa, mikä koettiin oivana tilaisuutena keskustella ja kehittää yhteisiä, ja ehkä vaikeitakin, asioita.

”Urheiluseuralla on säännöt, jotka käydään yhdessä vanhempien/valmentajien ja urheilijoiden kanssa läpi. Urheilijat saavat itse olla mukana sääntöjen laatimisessa, se on luonnollinen tapa ottaa puheeksi vaikeita asioita” (Nainen 43v, Yleisurheilu) Sitaatti käännetty ruotsista suomeksi.

Osa valmentajista ilmaisi huolensa siitä, ettei yhteisistä ”pelisäännöistä” ja toimintatavoista ollut nimenomaan kirjallista dokumenttia. Tämän koettiin vaikuttavan negatiivisesti erityisesti valmentajien ja muiden toimihenkilöiden toimintatapojen yhtenäistämiseen liittyen. Toisaalta, vaikka säännöistä olisikin ollut kirjallinen dokumentti, ei se tarkoittanut automaattisesti sitä, että säännöt ja arvot toteutuivat seuratoiminnassa.

”Seuroihin tarvitaan selkeämpiä sääntöjä, joiden tueksi myös selkeä toimintalinja – mitä sitten jos sääntöjä rikotaan? Oman näkemykseni mukaan joukkueissa/seuroissa tehdään hienoja ja kivan kuuloisia pelisääntöjä, mutta jos joku näitä sääntöjä rikkoo, mitään seuraamuksia ei kuitenkaan ole. Säännöistä ei ole siinä tapauksessa mitään apua” (Nainen 22v, Ringette)

Olipa kyseessä yksilö- tai joukkuelaji, valmentajat kertoivat panostavansa yhteisöllisyyden tunteen luomiseen ja urheilijoiden ryhmäyttämiseen. Urheilijoiden osallistaminen harjoitusten ja tapahtumien suunnitteluun kuvattiin myös tärkeäksi tekijäksi. Yhteishengen kehittämisen tärkeinä paikkoina olivat harjoitusten lisäksi myös leirit ja matkat sekä urheilutoiminnan ulkopuolella vietetty yhteinen aika joukkueen kanssa.

”...jokainen joukkue, jonka kanssa olen tekemisissä oppii ymmärtämään, että joukkuekaverit ovat toinen perhe ja suuri voimavara. Harjoituksissa tehdään aika-ajoin joukkuehenkeen keskittyviä harjoituksia ja yhteiset leirit ja matkat näyttävät tärkeää osaa” (Mies 20v, Pesäpallo)

Valmentajat kuvasivat yhteishengen perustuvan pitkälti kaikkien urheilijoiden välillä sekä urheilijoiden ja valmentajan välillä vallitsevaan kunnioitukseen. Usein esiin nousi kiusaamiseen ja muuhun epäasialliseen käyttäytymiseen puuttumisen merkitys sekä näiden tilanteiden käsitteleminen yhteisesti kaikkien valmennettavien kanssa. Yhteisöllisyyden edistäminen turvallisuuden näkökulmasta ilmeni joidenkin valmentajien mukaan uusien urheilijoiden totuttamisena asteittain uudenlaiseen fyysiseen kontaktiin, johon pidempään urheilleet valmennettavat olivat jo tottuneita. Yksi toimintatapa syrjinnän vähentämiseksi ja kaikenlaisten urheilijoiden keskenään toimeen tulemisen edistämiseksi oli harjoitteiden tekeminen vaihtelevasti eri henkilöiden kanssa sekä linjaus, että urheilijat eivät itse saa valikoida itselleen mieleistä harjoitteluparia.

”Seurassamme ei hyväksytä harjoitteluparin valitsemista, jos ei halua painia tytön/pojan kanssa, niin sitten mennään istumaan maton reunalle. Siellä myös istutaan niin kauan kuin tarve vaatii” (Mies 46v, Paini)

6.5 Yksilöllinen lähestymistapa urheilijoihin

Valmentajat ilmaisivat yksilölähtöisen ja ihmisarvoon perustuvan valmentajan arvomaailman edistävän tasa-arvoista ja turvallista urheiluseuratoimintaa. Kaikkien urheilijoiden kuvattiin olevan yhtä tärkeitä ja ainutlaatuisina yksilöitä. Valmentajien mukaan yksilöllinen suhtautuminen urheilijoihin ilmeni myös valmentajan ja urheilijan välisessä vuorovaikutuksessa eli esimerkiksi valmennuksen tai palautteenannon mukautuvuudessa.

”Kohdataan yksilö yksilönä [--] Yksilölle tärkeät asiat on otettava tärkeinä asioina, vaikka ne jollekin toiselle eivät ensitilassa tuntuisi tärkeiltä” (Nainen 56v, Yleisurheilu)

”Myös silloin kun korjaa treenaajan asentoa, pitää olla herkkänä: toisille sopii paremmin sanallinen ohjeistus, toisille se, että korjaa käsillään” (Nainen 28v, Aikido)

Toisaalta urheilijoiden yksilöllinen arvostus ilmeni myös urheilijoiden yksilöllisyyden ja heidän identiteettinsä vahvistamisena. Valmentajat muun muassa kuvasivat rohkaisevansa

urheilijoita olemaan omia itsejään sekä kehuvaansa urheilijoiden erilaisia ominaisuuksia. Myös urheilijoiden kokemus- ja tunnemaailmaan suhtautumisen yksilöllisyys koettiin tärkeäksi. Urheilijoiden oman identiteetin vahvistaminen ja toisiin samaistumisen tarpeen vähentäminen nähtiin erityisen tärkeiksi vahvasti sukupuolittuneissa lajeissa.

”Taitoluistelun kaltaisessa lajissa poikia on vähän ja koen, että heidän identiteettiään tulisi vahvistaa, jotteivat he tuntisi tarvetta samaistua tyttöihin” (Nainen 41v, Taitoluistelu)

”Itse en ole koskaan pitänyt [--] varsinkaan siitä että oletetaan jonkun toisen ihmisen kokevan tai tuntevan asiat ’yleisellä’ tavalla. Annetaan kaikille tilaa olla omia itseään niin harrastustoiminnassa kuin muussakin elämässä” (Mies 37v, Yleisurheilu)

Jotkut valmentajista näkivät syvemmän yksilöllisen suhteen valmentajan ja valmennettavan välillä vaikuttavan positiivisesti turvallisuuteen. Tutustuminen valmennettavaan, myös urheilun ulkopuolisen elämän näkökulmasta, kuvattiin tärkeäksi asiaksi. Osa valmentajista kertoi esimerkiksi keskustelleensa valmennettaviensa kanssa heidän seurustelusuhteistaan, ja antaneensa heille tukensa valmennettavan seksuaalisesta suuntautumisesta riippumatta.

”Ehkä tärkein asia [turvallisen ilmapiirin rakentamisessa] on kuitenkin valmentajan kiinnostuminen urheilijan koko elämästä, ei vain urheilusta. Minulle tuli hiljattain 16-v poika puhumaan seurustelusuhteen ongelmista ja painostuksesta, kun olimme katselleet tunnin ajan hänen pelaamiseen liittyviä videoklippejä” (Mies 53v, Jalkapallo)

6.6 Vastuullinen valmentaminen

Tasa-arvon ja turvallisuuden edistäminen liittyivät valmentajien vastauksissa vastuulliseen valmentamiseen (KUVA 6).

KUVA 6. Vastuullisen valmentamisen ominaisuuksia.

Tämä tarkoitti esimerkiksi valmentajien taustakoulutukseen liittyviä tekijöitä. Koulutustaustaa omaavat valmentajat koettiin tasa-arvon ja turvallisuuden kannalta myönteisenä asiana ja vastaavasti kokemattomuus valmentamisesta, motivaation puute valmentamiseen sekä pelkät oman urheilu-uran aikana saadut kokemukset valmennustyön pohjana nähtiin negatiivisina asioina. Osa valmentajista toivoikin valmentajiksi haluavien ja valittavien henkilöiden seulonnan tiukentamista.

”Omasta kokemuksesta turvallista ilmapiiriä luo se että valmentajilla on jonkin sortin koulutus valmentamiseen. Oli se sitten liikunnanohjaaja, liikuntaneuvoja, opettaja. Tai vähintään vastuvalmentajalla on koulutus. Pahimpia ovat niin sanotut ’isä’ tai ’äiti’ valmentajat, jotka ovat nykästy puoliväkisin mukaan toimintaan, koska ohjaajia/valmentajia

on kaivattu lisää. Hyvällä tuurilla tulee oppimishaluinen apuvalmentaja ja huonolla tuurilla tapoihinsa pinttynyt tuurijuoppo joka laukoo suustaan mitä sattuu, edes ymmärtämättä miksi ei näin voi tehdä” (Mies 28v)

Vastuulliseen valmentamiseen kuvattiin liittyvän myös urheilijoiden tasapuolinen huomiointi. Valmentajien mukaan oli tärkeää, että kaikille urheilijoille annettiin ohjausta ja palautetta sekä heidän osallistumiseen pääsytään huolehdittiin. Tasapuolinen huomiointi näkyi myös esimerkiksi esimerkkiharjoitteiden näyttämisenä niin miesten kuin naistenkin kanssa. Osa valmentajista toi esiin myös sen, ettei valmentajan tulisi ottaa ketään urheilijaa läheisemmäksi valmennettavaksi tai suosikiksi.

”En ota suosikkeja, enkä ketään lähemmäksi henkisesti, jottei eriarvoisuutta syntyisi” (Nainen 48v, Tanssiurheilu)

”Valmentajan täytyy huolehtia, että kaikki pääsevät osallistumaan” (Mies 55v, Lentopallo)

Merkitykselliseksi osaksi vastuullista valmentamista kuvattiin myös valmentajan ja urheilijan välillä vallitseva luottamussuhde, minkä usein kuvattiin ilmenevän kahdenkeskisinä, luottamuksellisina keskusteluina. Lisäksi valmentajat kokivat, että valmentajan yleinen olemus sekä käyttäytyminen olivat tärkeässä roolissa tasa-arvon ja turvallisuuden edistämässä. Tätä valmentajat kuvasivat muun muassa yleisellä tasolla tapahtuvien puheiden, eleiden ja käyttäytymisen merkityksellisyydellä. Tulkitsin viittaukset näihin asioihin niin, että valmentajan tulisi olla hyvin tietoinen omasta asemastaan ja että kaikenlainen valmentajan toiminta ja käytös, niin sanallinen kuin sanaton, toimii viestinä ja mallina urheilijoille ja täten vaikuttaa tasa-arvoon ja turvallisuuteen.

”Valmentajan puheet, eleet, ilmeet, toiminta jne vaikuttaa [turvallisuuteen, tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen]” (Nainen 20v)

7 POHDINTA

7.1 Tulosten pohdintaa

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, millaisin keinoin urheilun tasa-arvoa ja turvallisuutta voidaan valmentajien mukaan urheiluseuroissa edistää. Kuten aikaisemmassakin tutkimuksessa (Norman 2016), valmentajien näkemykset siitä, mitä tasa-arvo ja turvallisuus lähtökohtaisesti tarkoittavat, vaihtelivat melko paljon ja tämä heijastui myös tutkimustulosten monipuolisuuteen.

Tasa-arvoa ja turvallisuutta edistettiin valmentajien mukaan sukupuolten yhteisellä urheiluryhmällä, jossa harjoitteet ja niiden vaatimukset sekä mahdollisuudet esimerkiksi päästä kisaedustajaksi kuvattiin olevan samanlaiset sukupuolesta riippumatta. Sekaseuratoiminta on myös aikaisempien tutkimusten valossa tärkeä tasa-arvon edistämisen keino (Anderson 2008; Cohen ym. 2014; Channon ym. 2016), jolla voidaan purkaa urheiluun liittyviä vahvoja stereotyyppioita, sosiaalisia rakenteita ja käytäntöjä. Hakasen ym. (2019) mukaan myöskään 10–29-vuotiaat suomalaiset lapset ja nuoret eivät koe sukupuolten perusteella jaettua urheiluharrastusta tarpeellisena, eikä näkökanta asiaan eronnut merkittävästi iän tai sukupuolen, eikä oman urheiluaktiivisuuden mukaan. Koska miehille asetetut vaatimukset ja säännöt urheilussa ovat monesti naisiin verrattuna vaativammat, nähdään miesten urheilu tästä johtuen automaattisesti ”parempana” (Krane & Barber 2019). Channon ym. (2016) kuitenkin toteavat, että sekaryhmänä urheileminen ei ole yksinkertainen ratkaisu urheilun tasa-arvokysymyksiin eikä välttämättä sovellu kaikkiin urheilukonteksteihin. Se ei siis automaattisesti tarkoita, että valmentaminen tai urheileminen olisi tasa-arvoista (Horn 2008). Valmentajat voivat suhtautua naisurheilijoihin heikompina, herkempinä ja kyvyttömimpinä verrattuna miehiin (Messner 2011; DiCarlo 2016; Tjønndal 2019a), mutta tässä tutkimuksessa vastaavaa ajattelutapaa esiintyi melko vähän.

Valmentajien koulutus koettiin tärkeänä tekijänä tasa-arvon ja turvallisuuden edistämisessä. Erityisesti korostettiin valmentajan taustakoulutuksen merkitystä, sillä jo valmentajina toimiville suunnattujen lisäkoulutuksien kykyä vaikuttaa muun muassa valmentajan

asenteisiin pidettiin heikohkona. Kyseinen havainto saa tukea myös muista tutkimuksista, joiden perusteella urheiluvalmentajille suunnatuilla tasa-arvoon liittyvillä koulutuksilla vaikuttaisi olevan melko heikko vaikutus sukupuolten (Norman 2016) ja sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen (Halbrook & Watson 2018) kanssa toimimisen näkökulmista.

Viestinnällä on keskeinen rooli urheilun heteronormatiivisuuden ja sukupuolittuneisuuden purkamisessa (Krane & Barber 2019). Avoin ja tasa-arvoisen viestintäkulttuuri oli tässä tutkimuksessa selkeästi laajin ja yleisin tasa-arvon ja turvallisuuden edistämisen teema. Tärkeänä koettiin niin valmentajien ja valmennettavien välisen viestinnän avoimuus ja tasa-arvoisuus, kuin myös tasa-arvon ja turvallisuuden viestiminen seuran ulkopuolelle. Myös aikaisempien tutkimusten mukaan valmentajan on tärkeää puhua sukupuolen (Morris & Van Raalte 2016) ja seksuaalisuuden (Callary ym. 2013) monimuotoisuudesta, puuttua naisurheilijoita vähättelevään puheeseen (Miller ym. 2015) sekä keskustella avoimesti sukupuolten tasa-arvoon liittyvistä tekijöistä (Eliasson ym. 2017). Morrisin ja Van Raalten (2016) mukaan muunsukupuolisten turvallisuus tulisi lisäksi olla esillä seuran ulkoisessa viestinnässä, mikä toteutui tässä tutkimuksessa joidenkin valmentajien mukaan seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen turvallisuutta koskevilla julkisilla lausunnoilla sekä Pride-tapahtumaan osallistumisena. Osa valmentajista kertoi myös avoimuudellaan esimerkiksi omasta muunsukupuolisuudestaan edistävän tasa-arvoista ja turvallista urheilukulttuuria. Koululiikunnan puolelta vastaavanlaisen avoimuuden tiedetään lisäävän sukupuoli- tai seksuaalivähemmistöihin kuuluvien nuorten kokemusta turvallisuudesta (Herrick & Duncan 2018).

Normanin (2016) mukaan valmentajat voivat nähdä urheilun tasa-arvoon liittyvistä ongelmista vapaana toimintakenttänä. Lisäksi valmentajat ja urheiluseurat kokevat päätehtäväkseen usein yksinkertaisesti urheilumahdollisuuksien tarjoamisen (Miller ym. 2015; Kokko ym. 2016). Tämä näkökulma ilmeni ajoittain myös tässä tutkimuksessa, sillä tasa-arvon ja turvallisuuden kuvattiin joidenkin valmentajien mukaan rakentuvan niin, ettei esimerkiksi seksuaalisuuteen tai sukupuoleen liittyviä asioita juuri huomioida urheilutoiminnassa, vaan keskitytään itse urheilemiseen. Sukupuoli ja seksuaalisuus saatettiin kokea urheilusta irrallisina, henkilökohtaisina asioina. Myös Vielin ja Demersin (2013) mukaan valmentajat voivat kokea sukupuolen ja seksuaalisuuden olevan urheilijan yksityisiä

asioita, minkä vuoksi näiden asioiden puheeksi ottaminen on usein vaikeaa ja ne ohitetaan. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien urheilijoiden näkökulmasta tämä kuitenkin usein vain vahvistaa heidän ”näkyttömyyttään” (Viel & Demers 2013).

Eliassonin ym. (2017) mukaan urheiluseuratoiminnan turvallisuuden edistämisen keinoina toimivat yhteiset tapahtumat (myös urheilukontekstin ulkopuoliset) ja leirit, sekä urheilijoiden osallistaminen seuran toiminnan ja sääntöjen suunnitteluun. Gano-Overwayn ja Guivernaun (2018) mukaan puolestaan se, että urheilijat tuntevat toisensa, lisää turvallisuutta. Tämän tutkimuksen tulokset vahvistavat näitä näkökulmia. Valmentajat kuvasivat urheilijoiden olevan osallisina seuran sääntöjen ja toiminnan suunnittelussa, sekä edistivät urheilijoiden yhteishenkeä ja toistensa tuntemista muun muassa tapahtumien ja ajanvieton kautta sekä harjoituksissa esimerkiksi harjoitteluparien vaihtelun ja yhteishenkiharjoitteiden avulla.

Valmentajat eivät juurikaan kuvanneet vastauksissaan toimintatapoja tasa-arvon ja turvallisuuden edistämiseen seksuaalisen häirinnän ehkäisyn näkökulmasta. Joitain mainintoja häirinnän kokemuksista keskustelemisesta sekä häirinnän vastaisen kampanjan mainostamisesta kuitenkin oli. Havainto on hieman yllättävä, koska aihe on ollut suomalaisessakin mediassa ja yhteiskunnallisessa keskustelussa yhä enemmän esillä (Hakanen ym. 2019) sekä johtanut myös useampiin selvityksiin (Hentunen ym. 2018; 2019; Jyväskylän yliopisto 2019). Samanlainen huomio tehtiin kuitenkin myös Eliassonin ym. (2017) tutkimuksessa, jossa toimintatapoja ja käytänteitä urheilun turvallisuuden edistämiseksi seksuaalisen häirinnän ja hyväksikäytön näkökulmista ei urheiluseurojen toimesta raportoitu. Rannikon (2018) mukaan urheilussa tapahtuvaa syrjintää voi olla hankala nähdä ja käsitellä, koska syrjinnän vastustamiseen on sitouduttu niin periaatteiden kuin erilaisten julistustenkin tasolla. Tällöin vaarana on oletus, ettei syrjintää tapahdu ylipäättään eikä asiaa tarvitse käsitellä (Rannikko 2018). Vastaavanlaisen ilmiön voisi kuvitella tapahtuvan myös seksuaalisen häirinnän kohdalla.

Perinteisesti sukupuolittuneet ja suunnitellut pukuhuonekäytännöt urheilussa ovat haastavia muunsukupuolisille urheilijoille (Symons ym. 2010; Kokkonen 2012, 37; Jones ym. 2017; Cunningham ym. 2018), mihin pyrittiin vaikuttamaan valmentajien mukaan urheilijoiden

yhteisen pukutilan avulla. Pukutilojen suunnittelu ja toteutus muunsukupuolisuuskäytäntöön huomioon ottaen on tärkeää positiivisten ja turvallisten urheilukokemusten edistämiseksi, ja yhteisen pukutilan hyötyä voidaan tarkastella myös miesten ja naisten välisen tasa-arvon kautta. Pukuhuonetilat voivat toimia paikkoina, joissa miesten ja naisten epätasa-arvoa ylläpidetään esimerkiksi halventavan puheen (Bird 1996) tai esillä olevien vähäpukkeisten kuvien kautta (Symons ym. 2017). Kynnys tällaiseen toimintaan mitä luultavimmin laskisi, jos tilat olisi suunniteltu sukupuolten yhteiskäyttöön.

Kokon ym. (2016) mukaan esimerkiksi terveyden edistäminen (sis. myös kiusaaminen ja inklusiivisuus) urheiluseuroissa koetaan valmentajien mielestä yleensä tärkeäksi asiaksi, mutta valmentajilla ja seuroilla on vaikeuksia toteuttaa siihen liittyviä toimenpiteitä käytännössä, koska terveyden edistämistä ei mielletä valmennuksen päätehtäväksi. Tässäkin tutkimuksessa osassa valmentajien vastauksissa oli tulkittavissa halua edistää tasa-arvoa ja turvallisuutta, ja että asiat koettiin tärkeiksi, mutta valmentajilla oli vaikeuksia sanoittaa keinoja niiden edistämiseen. Myös Suomen olympiakomitean (2018) mukaan urheilujärjestöissä sukupuoleen ja seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvät tasa-arvotemat koetaan kehittämiskohteina ja muun muassa syrjintään liittyviin asioihin kaivataan toimintaohjeita ja neuvoja. Tämän tutkimuksen tulosten perusteella voidaan kuitenkin todeta, että valtaosa valmentajista oli tietoisia valmentajan asemastaan johtuvan oman toiminnan merkityksellisyydestä tasa-arvon ja turvallisuuden edistämiseksi.

7.2 Tutkimuksen luotettavuus

Laadullinen tutkimusaineisto itsessään ei kuvaa todellisuutta vaan tutkijan omat intressit sekä rajaukset vaikuttavat aineistonkeruuseen ja tätä kautta aineiston luonteeseen, jonka kautta välittyy tulkinta todellisuudesta (Kiviniemi 2018). Myös Tuomi ja Sarajarvi (2018, 80–81) korostavat täysin objektiivisen ja aineistolähtöisen tutkimuksen toteuttamisen vaikeutta, sillä esiymmärryksemme asioista vaikuttaa havaintoihimme ja jo esimerkiksi pelkästään valittu tutkimusasetelma tai tutkimuksen toteutuksessa käytetyt sanavalinnat vaikuttavat tutkimuksen tuloksiin. Ongelmaa voidaan lieventää niin, että tutkija avaa itselleen ennakkoymmärrystään aiheesta ennen analyysin tekoa ja suhtautuu siihen tietoisesti analyysin aikana. Pyrin

jatkuvasti aineistoa lukiessani ja analysoidessani tiedostamaan oman esiymmärrykseni tutkimusaiheestani, pysymään objektiivisen tutkijan asemassa ja ymmärtämään sekä kuvaamaan aineistossa esiintyviä asioita tutkittavien näkökulmasta.

Elon ym. (2014) mukaan aineiston keruuseen liittyvät valinnat ja menetelmät vaikuttavat merkittävästi sisällönanalyysin uskottavuuteen (credibility). Analyysin luotettavuuden lähtökohtana on siis tutkimuskysymykseen parhaiten vastauksia tuovan aineistonkeruumenetelmän valinta. Tämän tutkimuksen aineisto on kerätty Tuomen ja Sarajärven (2018, 63–64) käsitteistöä käyttäen ”postikyselynä”. Tutkimukseen osallistuneet valmentajat ovat siis vastanneet kaikille samalla tavalla esitettyyn avokysymykseen Internetin kautta, ilman tutkijan läsnäoloa. Tuomen ja Sarajärven (2018, 63–64) mukaan laadullisen aineiston keräämiseen postikyselyn kautta liittyy monia haasteita. Haasteet liittyvät usein vastaamattomuuteen tai vastausten suppeuteen sekä siihen, että postikyselyn kautta aineistoa keräävä tutkija olettaa tutkimukseen vastaavien henkilöiden olevan luku- ja kirjoituskykyisiä sekä haluavan ja osaavan ilmaista tarkoittamiaan asioita kirjallisesti. Jos aineisto kerätään näin, tutkijalla ei ole myöskään mahdollisuutta esimerkiksi esittää tarkentavia kysymyksiä tutkittavien ilmaisemista asioista ja näin varmistaa, että on varmasti ymmärtänyt mitä tutkittava kertomallaan tarkoittaa. Esimerkiksi haastatteluihin verrattuna postikysely onkin melko joustamaton aineistonkeruutapa (Tuomi ja Sarajärvi 2018, 63–64). Toisaalta postikyselynä kerätyn aineiston etuna oli se, että tutkimukseen oli mahdollista saada mukaan suurempi joukko valmentajia ja edustettu lajikirjo oli näin ollen laaja.

Useat edellä mainitut haasteet tulivat ilmi aineistoon perehtyessäni ja analyysia tehdessäni. Valtaosa valmentajien vastauksista oli hyvin tai melko hyvin heidän näkemyksiään kuvaavia ja kirjoitusmuodoltaan helppotulkintaisia. Toisaalta osa vastauksista oli hyvin suppeita, eikä niistä voinut tehdä minkäänlaisia tulkintoja (esim. vastaus: normaali toiminta). Koin aineistoa lukiessani ja analysoidessani useaan otteeseen tarvetta kysyä vastaajalta tarkentavan tai tarkentavia kysymyksiä. Tästä syystä osa aineistosta oli kelvotonta analyysin kannalta ja jätetty sen ulkopuolelle. Näin ollen myös mahdollisesti monia tärkeitä näkemyksiä on jäänyt tutkimuksen ulkopuolelle. Tutkimuksen kohderyhmän edustettavuuden kannalta on syytä myös pohtia, ketkä ovat vastanneet tässä tutkimuksessa analysoituun avokysymykseen, sillä vastausprosentti kaikista PRACT-tutkimukseen vastanneista valmentajista oli vain 30,2 %.

Varsinaisia sisäänottokriteereitä, muuta kuin urheiluvalmentajana tai -ohjaajana toimiminen, ei tutkimukseen osallistuvilla ollut myöskään määritetty, mikä voidaan nähdä luotettavuuden kannalta ongelmallisena (Elo ym. 2014).

Jos aineistonkeruuta suunniteltaessa on tiedossa, että analyysin välineenä tullaan käyttämään aineistolähtöistä sisällönanalyysiä, tulisi aineistonkeruutapa olla lähtökohdiltaan mahdollisimman strukturoimatonta (Elo ym. 2014). Tämä näkökulma toteutui mielestäni postikyselyssä hyvin, sillä avokysymys oli muotoiltu melko vapaasti ja laajasti. Toisaalta samaan aikaan tämä tarkoitti hyvässä ja pahassa sitä, että valmentajien näkemuserot siitä, mitä tasa-arvo tai turvallisuus urheilussa tarkoittaa, näkyi aineistossa. Tästä johtuen joitain vastauksia jäi jälleen analyysin ulkopuolelle, koska ne eivät liittyneet tutkimukseni aihepiiriin (esimerkiksi jos turvallisuus kuvattiin urheiluvammojen ehkäisemisenä). Aineistonkeruu ja avokysymyksen muotoilu ei myöskään ollut tarkasti rajattu vain tiettyyn kohderyhmään, kuten pelkästään sukupuolivähemmistöihin, eikä tällaisen rajauksen tekeminen aineistosta jälkikäteen ollut mahdollista sen pienehkön koon vuoksi. Tästä syystä työni anti tasa-arvon ja turvallisuuden edistämisestä urheilussa jää hieman yleiselle tasolle. Yhtäläillä tärkeää on myös huomioida PRACT-kyselylomakkeen muiden osioiden vaikutukset siihen, miten ne ovat mahdollisesti vaikuttaneet tai ohjailleet valmentajien vastaamista avokysymykseen. Aineiston saturaation (Eskola & Suoranta 1998, 62–64) näkökulmasta aineistoa voidaan pitää melko luotettavana.

Varsinaiseen sisällönanalyysiin ja sen toteuttamiseen liittyvää luotettavuutta olen pyrkinyt parantamaan monella tavalla. Ensinnäkin olen raportoinut tarkkaan käyttämäni menetelmän ja analyysin etenemisen (Elo & Kyngäs 2008; Kyngäs ym. 2011), aineiston keruun toteutuksen sekä tutkimuksen kohderyhmän ominaisuudet (Elo ym. 2014). Schreierin (2012, 167) mukaan sisällönanalyysin luotettavuuden arviointiin liittyy analyysikehyksen ja luokittelun arviointi. Tämä tarkoittaa yhden aineistosta valitun osan luokittelua kahtena eri ajankohtana ja näiden luokittelujen yhdenmukaisuuden vertaamista toisiinsa. Koska aineistoni ei ollut kovin suuri, päädyin tekemään luokittelun koko aineistosta kahteen kertaan. Luokittelujen välissä pidin hieman yli kahden viikon tauon. Pääpiirteittäin luokat ja analyysikehykset pysyivät samoina, mutta myös muutoksia tapahtui. Osa pelkistetyistä ilmaisuista siirtyi alaluokasta toiseen ja samalla jotkin alaluokat yhdistyivät ja kokivat nimenmuutoksen. Uudelleen aineistoa

analysoidessani huomasin, että osa valmentajien vastauksista näyttäytyi nyt eri tavalla ja jotkin ilmaisut olivat jääneet ensimmäisellä analyysikerralla täysin huomioimatta. Vaikka aineisto olikin kooltaan pieni, osoittautui sen analysointi kuitenkin melko haastavaksi erityisesti luokkien nimeämisen näkökulmasta. On tärkeää muistaa, että analyysin on toteuttanut vain yksi henkilö, joten luokittelun ja analyysikehyksen luotettavuutta ei pysty tarkastelemaan kahden tai useamman eri henkilön välisten tulkintojen yhdenmukaisuuden kautta (Schreier 2012, 167–169).

Eskolan ja Suorannan (1998, 213) mukaan tutkimuksen luotettavuuden arviointiin liittyy tulosten vahvistettavuuden näkökulma, eli saavatko tulkinnat tukea muista vastaavaa ilmiötä tarkastelleista tutkimuksista. Aikaisemmat tutkimukset ovat valtaosin yhteneväisiä tämän tutkimusten tulosten kanssa. Toisaalta luotettavuuden tarkastelu vahvistettavuuden näkökulmasta on hieman haastavaa, koska aikaisempaa tutkimusta vastaavasta aihealueesta löytyi jokseenkin niukasti.

Olen käyttänyt tulosten raportoinnissa melko paljon sitaatteja. Tällä olen pyrkinyt siihen, että esittämäni tulosten yhteydet alkuperäiseen aineistoon ja tutkittavien omiin näkemyksiin olisivat mahdollisimman selkeitä ja läpinäkyviä (Elo ym. 2014). Samalla tutkimuksen lukijoille tehdään mahdolliseksi myös tehdä alkuperäisestä aineistosta omia, vaihtoehtoisia tulkintoja (Graneheim & Lundman 2004). Toisaalta sitaateilla olen pyrkinyt avaamaan myös valmentajien lajikirjoja ja näin ollen tutkimusaineiston urheilukontekstien monipuolisuutta. Sitaattien liian runsas käyttö voidaan nähdä kuitenkin luotettavuutta heikentävänä tekijänä. Elon ja Kyngäksen (2008) mukaan sisällönanalyysin tulososiossa tulisi olla enemmän tutkijan omaa tekstiä kuin sitaatteja, mistä olen pitänyt huolen.

7.3 Tutkimuksen eettisyys

Sitaattien käyttö liittyy oleellisesti myös tutkimuseetiikkaan. On tutkijan vastuulla miettiä, mitä taustatietoja tutkittavistaan esittää, koska niiden kautta lukija voi mahdollisesti tunnistaa tutkittavan ja näin ollen yksityisyyden suoja katoaa (Eskola 2018). Olen liittänyt tässä tutkimuksessa käytettäviin sitaatteihin valmentajien sukupuolen, iän sekä valmennettavan

lajin. Koska valmentajia oli tutkimuksessa mukana runsaasti (N=98) ja aineisto kerättiin Internetin kautta kaikkialta Suomesta, eivät yksittäiset valmentajat ole tunnistettavissa.

Myös tutkimuksen aihealueeseen liittyy eettisiä huomioita. Tasa-arvoon ja turvallisuuteen liittyvät teemat, kuten sukupuoli, seksuaalinen suuntautuminen tai esimerkiksi mahdolliset häirintäkokemukset voivat olla hyvin henkilökohtaisia asioita. Edellä mainittuihin teemoihin voi liittyä joko omakohtaisia tai läheisten traumaattisia kokemuksia, joiden käsitteleminen tutkimusmielessä voi mahdollisesti aiheuttaa arkielämän rajat ylittävää henkistä haittaa (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019). Tutkimukseen vastaaminen oli täysin vapaaehtoista sekä suoritettiin itsenäisesti ja anonyymisti, minkä vuoksi näistä asioista on ollut luultavasti helpompi kirjoittaa ja ottaa niihin kantaa. PRACT-tutkimushankkeelle haettiin Jyväskylän yliopiston eettisen toimikunnan puoltava lausunto.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA JATKOTUTKIMUSEHDOTUKSET

Tutkimuksen tuloksista ilmenee, että tasa-arvoisen ja turvallisen urheilutoiminnan edistämisen keinot ovat hyvin moninaiset. Tuloksia voivat toiminnassaan hyödyntää niin valmentajat kuin muutkin urheiluseuroissa tai urheilun parissa työskentelevät ja toimivat henkilöt. Tutkimuksen perusteella voidaan tehdä seuraavat johtopäätökset:

- Valmentajien käsitykset siitä, mitä tasa-arvo ja turvallisuus urheilussa tarkoittavat, vaihtelevat melko paljon.
- Valtaosa valmentajista vaikuttaisi kuitenkin kokevan tasa-arvon ja turvallisuuden edistämisen urheilussa tärkeäksi asiaksi ja osaksi omaa valmennustyötään.
- Urheilun tasa-arvon ja turvallisuuden edistäminen muodostuu seuran sisäisten ja ulkoisten viestintäkäytäntöjen, sukupuolet yhdistävän urheilutoiminnan, urheilijoiden yhteishengen ja osallisuuden edistämisen sekä monipuolisen ja laadukkaan valmennustyön kautta.
- Osa valmentajista kuitenkin kokee, ettei tasa-arvoon liittyviä teemoja tarvitse urheilussa erityisemmin huomioida, ja että tasa-arvoa ja turvallisuutta edistetään tätä kautta.

Urheilun tasa-arvoa ja turvallisuutta voidaan edistää urheiluseuroissa esimerkiksi seuraavien toimien kautta: Seuratoiminta voidaan järjestää sukupuolille yhteiseksi, jolloin myös harjoitteet, vaatimukset ja mahdollisuudet urheilijana kehittymiselle ovat lähtökohtaisesti kaikille tasa-arvoiset. Sekaseuratoiminnan yhteydessä voidaan huomiota kiinnittää myös yhteisten pukutilojen suunnitteluun. Valmentajien puheen ja seuran viestinnän tulee perustua avoimuudelle sekä huomioida miesten ja naisten urheilukyvykkyyden välille erontekoa tekevästä ilmaisusta luopuminen, sukupuolen ja seksuaalisuuden monimuotoisuuden huomioivat sanavalinnat sekä viestiminen syrjinnän ja häirinnän vastustamisesta. On tärkeää panostaa urheilijoiden ryhmähengen aktiiviseen kehittämiseen sekä ottaa urheilijat mukaan seuran toiminnan, kuten sääntöjen, suunnitteluun. Valmentajien rekrytoinnissa tulee kiinnittää huomiota valmentajien koulutustaustaan ja korostaa heidän toimivan merkittävänä roolimalleina ja urheilukulttuuriin sosiaalistajina erityisesti lapsille ja nuorille. Keskeistä on,

että valmentajat kohtaavat urheilijat heterogeenisenä joukkona, jossa jokainen urheilija on tärkeä ja ainutlaatuinen yksilö.

Urheilun tasa-arvo ja turvallisuuskysymyksistä on tehty melko paljon tutkimusta urheilijoiden näkökulmasta, mutta valmentajiin kohdistettu tutkimus on vähäisempää. Aikaisemman ja tämän tutkimuksen perusteella valmentajien suhtautuminen urheilun tasa-arvo- ja turvallisuuskysymyksiin on osittain ristiriidassa syrjinnän ja häirinnän esiintyvyyden kanssa. Vaikka tässä tutkimuksessa esimerkiksi moni valmentaja kokikin, ettei sukupuolella tai sukupuoli- tai seksuaalivähemmistöön kuulumisella ole urheilussa merkitystä, näyttäytyy asia laajemman tutkimusnäytön valossa vielä usein hyvin erilaisena. Tästä ristiriidasta johtuen esimerkiksi seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvistä asioista vaikeneminen urheilukonteksteissa vaikuttaa jokseenkin ongelmalliselta tavalta edistää tasa-arvoista ja turvallista urheilua.

Tässä tutkimuksessa valmentajien vastauksissa korostuivat viestinnälliset tekijät tasa-arvoisen ja turvallisen urheilun edistämässä. Tätä viestinnällistä ulottuvuutta voisi jatkotutkimuksessa tarkastella esimerkiksi etnografisin menetelmin, jolloin saataisiin tutkimustietoa viestinnällisten tekijöiden toteutumisesta käytännössä. Tärkeää olisi tutkia myös sitä, millaiset sisäiset ja ulkoiset tekijät vaikuttavat valmentajien toimijuuteen tasa-arvon ja turvallisuuden edistämässä. Lisäksi tulisi syventyä tarkemmin valmentajien näkökulmaan, jonka mukaan urheilun tasa-arvoa ja turvallisuutta edistetään esimerkiksi niin, ettei sukupuoli- ja seksuaalisuusteemoihin koskevista asioista keskustella. Oleellista olisi selvittää, esiintyykö esimerkiksi sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvien urheilijoiden ja valmentajien näkemysten välillä ristiriitoja tähän liittyen. Olisi mielenkiintoista tehdä vertailevaa tutkimusta edellä mainituista teemoista eri urheilulajien sekä kulttuurien välillä.

LÄHTEET

- Acosta, R. V. & Carpenter, L. J. 2014. Woman in intercollegiate sport: A longitudinal, national study. Thirty-seven year update, 1977–2014. Viitattu 14.3.2019. <http://www.acostacarpenter.org/>.
- Adams, C. & Leavitt, S. 2018. 'It's just girls' hockey': Troubling progress narratives in girls' and women's sport. *International Review for the Sociology of Sport*, 53(2), 152–172.
- Alsarve, D. 2018. Addressing gender equality: enactments of gender and hegemony in the educational textbooks used in Swedish sports coaching and educational programmes. *Sport, Education and Society*, 23(9), 840–852.
- American psychology association. 2019. Transgender people, gender identity and gender expression. Viitattu 6.3.2019. <https://www.apa.org/topics/lgbt/transgender>.
- Anderson, E. 2008. "I used to think women were weak": Orthodox masculinity, gender segregation, and sport. *Sociological Forum* 23, 257–280.
- Anderson, E. 2009. *Inclusive masculinity: The changing nature of masculinities*. London: Routledge.
- Anderson, E. & Bullingham, R. 2015. Openly lesbian team sport athletes in an era of decreasing homophobia. *International Review for the Sociology of Sport*, 50(6), 647–660.
- Anderson, E. & McCormack, M. 2018. Inclusive masculinity theory: Overview, reflection and refinement. *Journal of Gender Studies*, 27(5), 547–561.
- Australian sports commission. 2018. AusPlay focus: Children's participation in organised physical activity outside of school hours. Viitattu 29.7.2019. https://www.sportaus.gov.au/__data/assets/pdf_file/0004/675562/AusPlay_focus_Children_Participation_2.pdf.
- Baiocco, R., Pistella, J., Salvati, M., Ioverno, S. & Lucidi, F. 2018. Sports as a risk environment: Homophobia and bullying in a sample of gay and heterosexual men. *Journal of Gay & Lesbian Mental Health*, 22(4), 385–411.
- Bird, S. R. 1996. Welcome to the men's club: Homosociality and the maintenance of hegemonic masculinity. *Gender & Society*, 10(2), 120–132.

- Bisgaard, K. & Støckel, J. T. 2019. Athlete narratives of sexual harassment and abuse in the field of sport. *Journal of Clinical Sport Psychology*, 13(2), 226–242.
- Bjørnseth, I. & Szabo, A. 2018. Sexual violence against children in sports and exercise: a systematic literature review. *Journal of Child Sexual Abuse*, 27(4), 365–385.
- Blomqvist, M., Mononen, K., Koski, P. & Kokko, S. 2019. Urheilu ja seuraharrastaminen. Teoksessa S. Kokko & L. Martin (toim.) Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen – LIITU-tutkimuksen tuloksia 2018. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2019:1, 47–56.
- Burton, L. J. 2015. Underrepresentation of women in sport leadership: A review of research. *Sport Management Review*, 18(2), 155–165.
- Callary, B., Werthner, P. & Trudel, P. 2013. Exploring coaching actions based on developed values: A case study of a female hockey coach. *International Journal of Lifelong Education*, 32(2), 209–229.
- Cashmore, E. & Cleland, J. 2012. Fans, homophobia and masculinities in association football: Evidence of a more inclusive environment. *The British Journal of Sociology*, 63(2), 370–387.
- Chalabaev, A., Sarrazin, P., Fontayne, P., Boiché, J. & Clément-Guillotin, C. 2013. The influence of sex stereotypes and gender roles on participation and performance in sport and exercise: Review and future directions. *Psychology of Sport and Exercise*, 14(2), 136–144.
- Channon, A. 2014. Towards the “undoing” of gender in mixed-sex martial arts and combat sports. *Societies*, 4(4), 587–605.
- Channon, A., Dashper, K., Fletcher, T. & Lake, R. J. 2016. The promises and pitfalls of sex integration in sport and physical culture. *Sport in Society*, 19(8–9), 1111–1124.
- Coakley, J. 2009. *Sport in society: Issues and controversies*, 10. painos. New York: McGraw Hill.
- Cohen, A., Melton, E. N. & Peachey, J. W. 2014. Investigating a coed sport's ability to encourage inclusion and equality. *Journal of Sport Management*, 28(2), 220–235.
- Connell. 1987. *Gender and power: Society, the person and sexual politics*. Cambridge: Polity.
- Connell, R. W. 2000. *The men and the boys*. Berkeley: University of California Press.
- Connell, R. W. & Messerschmidt, J. W. 2005. Hegemonic masculinity: Rethinking the concept. *Gender & Society*, 19(6), 829–859.

- Côté, J., Bruner, M. W., Erickson, K., Strachan, L. & Fraser-Thomas, J. 2010. Athlete development and coaching. Teoksessa J. Lyle & C. Cushion (toim.) Sports coaching: professionalism and practice. Oxford: Elsevier, 63–84.
- Crane, J. & Temple, V. 2015. A systematic review of dropout from organized sport among children and youth. *European Physical Education Review*, 21(1), 114–131.
- Cunningham, G. 2012. A multilevel model for understanding the experiences of LGBT sport participants. *Journal for the Study of Sports and Athletes in Education*, 6(1), 5–20.
- Cunningham, G. B., Buzuvis, E. & Mosier, C. 2018. Inclusive spaces and locker rooms for transgender athletes. *Kinesiology Review*, 7(4), 365–374.
- Cunningham, G. B. & Pickett, A. C. 2018. Trans prejudice in sport: Differences from LGB prejudice, the influence of gender, and changes over time. *Sex Roles*, 78(3–4), 220–227.
- Denison, E. & Kitchen, A. 2015. Out on the fields. The first international study on homophobia in sport. Viitattu 16.8.2019. <http://www.outonthefields.com/wp-content/uploads/2016/04/Out-on-the-Fields-Final-Report.pdf>.
- Devís-Devís, J., Pereira-García, S., López-Cañada, E., Pérez-Samaniego, V. & Fuentes-Miguel, J. 2018. Looking back into trans persons' experiences in heteronormative secondary physical education contexts. *Physical Education and Sport Pedagogy*, 23(1), 103–116.
- DiCarlo, D. 2016. Playing like a girl? The negotiation of gender and sexual identity among female ice hockey athletes on male teams. *Sport in Society*, 19(8–9), 1363–1373.
- Doull, M., Watson, R. J., Smith, A., Homma, Y. & Saewyc, E. 2018. Are we leveling the playing field? Trends and disparities in sports participation among sexual minority youth in Canada. *Journal of Sport and Health Science*, 7(2), 218–226.
- Eime, R. M., Harvey, J. T., Brown, W. J. & Payne, W. R. 2010. Does sports club participation contribute to health-related quality of life? *Medicine and Science in Sports and Exercise*, 42(5), 1022–1028.
- Eime, R., Harvey, J. & Payne, W. 2014. Dose-response of women's health-related quality of life (HRQoL) and life satisfaction to physical activity. *Journal of Physical Activity and Health*, 11(2), 330–338.
- Eime, R. M., Young, J. A., Harvey, J. T., Charity, M. J. & Payne, W. R. 2013. A systematic review of the psychological and social benefits of participation in sport for children

- and adolescents: informing development of a conceptual model of health through sport. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 10(1), 98.
- Eliasson, I., Karp, S. & Wickman, K. 2017. Developing sports with a children's rights perspective? Intentions, methods, and priorities of development projects in local Swedish sports clubs. *European Journal for Sport and Society*, 14(3), 244–264.
- Elo, S. & Kyngäs, H. 2008. The qualitative content analysis process. *Journal of Advanced Nursing*, 62(1), 107–115.
- Elo, S., Kääriäinen, M., Kanste, O., Pölkki, T., Utriainen, K. & Kyngäs, H. 2014. Qualitative content analysis: A focus on trustworthiness. *SAGE open*, 4(1), 1–10.
- Erickson, K. & Côté, J. 2016. A season-long examination of the intervention tone of coach–athlete interactions and athlete development in youth sport. *Psychology of Sport and Exercise*, 22, 264–272.
- Eskola, J. 2018. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat: laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa R. Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2: näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimukseen, teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*, 5.painos. Jyväskylä: PS-Kustannus, 209–231.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Eurobarometri, 2015. Discrimination in the EU in 2015. *Special eurobarometer 437*.
- Euroopan neuvosto. 2001. Ministerikomitea: Urheilun perusoikeuskirja, uusittu painos 2001. Viitattu 14.2.2019. <https://rm.coe.int/16804c9dbb>.
- Fasting, K., Chroni, S. & Knorre, N. 2014. The experiences of sexual harassment in sport and education among European female sports science students. *Sport, Education and Society*, 19(2), 115–130.
- Fink, J. S. 2015. Female athletes, women's sport, and the sport media commercial complex: Have we really “come a long way, baby”? *Sport Management Review*, 18(3), 331–342.
- Fletcher, G. 2014. ‘You just wanna be like everyone else’: exploring the experiences of gay, lesbian, bisexual and queer sportspeople through a languaging lens. *Annals of Leisure Research*, 17(4), 460–475.
- Gano-Overway, L. & Guivernau, M. 2018. Setting the SCENE: Developing a caring youth sport environment. *Journal of Sport Psychology in Action*, 9(2), 83–93.

- Gardner, L. A., Magee, C. A. & Vella, S. A. 2017. Enjoyment and behavioral intention predict organized youth sport participation and dropout. *Journal of Physical Activity and Health*, 14(11), 861–865.
- Gentile, A., Boca, S. & Giammusso, I. 2018. ‘You play like a Woman!’ Effects of gender stereotype threat on Women's performance in physical and sport activities: A meta-analysis. *Psychology of Sport and Exercise*, 39, 95–103.
- Gilbert, W. D. & Trudel, P. 2004. Role of the coach: How model youth team sport coaches frame their roles. *The Sport Psychologist*, 18(1), 21–43.
- Graneheim, U. H. & Lundman, B. 2004. Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse Education Today*, 24(2), 105–112.
- Green, K. 2016. Socialization and youth sport: introduction. Teoksessa K. Green & A. Smith (toim.) *Routledge handbook of youth sport*. Abingdon, OX: Routledge, 203–208.
- Grindstaff, L. & West, E. 2006. Cheerleading and the gendered politics of sport. *Social Problems*, 53(4), 500–518.
- Hakanen, T., Myllyniemi, S. & Salasuo, M. 2019. Oikeus liikkua. Lasten ja nuorten vapaa-ajatutkimus 2018. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2019:2.
- Halbrook, M. & Watson, J. C. 2018. High school coaches’ perceptions of their efficacy to work with lesbian, gay, and bisexual athletes. *International Journal of Sports Science & Coaching*, 13(6), 841–848.
- Halbrook, M. K., Watson, J. C. & Voelker, D. K. 2019. High school coaches’ experiences with openly lesbian, gay, and bisexual athletes. *Journal of Homosexuality*, 66(6), 838–856.
- Hamdi, N., Lachheb, M. & Anderson, E. 2017. Masculinity, homosexuality and sport in an Islamic state of increasing homophobia. *Journal of Gender Studies*, 26(6), 688–701.
- Hardin, M. & Whiteside, E. E. 2009. The power of “small stories:” Narratives and notions of gender equality in conversations about sport. *Sociology of Sport Journal*, 26(2), 255–276.
- Heidrich, C. & Chiviacowsky, S. 2015. Stereotype threat affects the learning of sport motor skills. *Psychology of Sport and Exercise*, 18, 42–46.

- Helenius, J. 2019. "Tämän ikäisenä pitää vielä harrastaa monipuolisesti erilaisia asioita." Vanhempien ja valmentajien näkemyksiä turvallisesta harrastusryhmästä. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Viitattu 23.7.2019.
<https://dzmdrerwnq2zx.cloudfront.net/prod/2019/03/07091017/Raportti-vanhempien-ja-valmentajien-urheilukyselyist%C3%A4-6.3.20191.pdf>.
- Hentunen, J., Laakso, N. & Ikonen, J. 2018. Häirintä jalkapallo- ja jääkiekkomaajoukkueissa – selvitys pelaajien kokemasta seksuaalisesta ja sukupuoleen perustuvasta häirinnästä. Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry. Viitattu 1.5.2019.
<https://www.suek.fi/documents/10162/349430/Hairinta+jalkapallo-+ja+jaakkiekkomaajoukkueissa.pdf>.
- Hentunen, J., Ikonen, J. & Laakso, N. 2019. Seksuaalinen häirintä tenniksessä – Selvitys kansainväliseen kilpailutoimintaan vuosina 2008–2018 osallistuneiden suomalaisurheilijoiden kokemasta häirinnästä. Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry. Viitattu 1.5.2019.
<https://www.suek.fi/documents/10162/322716/Seksuaalinen+h%C3%A4irint%C3%A4%20tenniksess%C3%A4>.
- Herek, G. M. & McLemore, K. A. 2013. Sexual prejudice. *Annual Review of Psychology*, 64, 309–333.
- Herrala, H. 2016. Rajat ja rajatyö kaukalossa. Teoksessa P. Berg & M. Kokkonen (toim.) *Urheilun takapuoli: Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus liikunnassa ja urheilussa*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 186, 46–63.
- Herrick, S. S., & Duncan, L. R. 2018. A qualitative exploration of LGBTQ+ and intersecting identities within physical activity contexts. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 40(6), 325–335.
- Hinojosa-Alcalde, I., Andrés, A., Serra, P., Vilanova, A., Soler, S. & Norman, L. 2018. Understanding the gendered coaching workforce in Spanish sport. *International Journal of Sports Science & Coaching*, 13(4), 485–495.
- Horn, T. 2008. Coaching effectiveness in the sport domain. Teoksessa: T. Horn (toim.) *Advances in sport psychology*, 3.painos. Champaign, IL: Human Kinetics, 239–268.
- Itkonen, H., Lehtonen, K. & Aarresola, O. 2018. Tutkimuskatsaus liikuntapoliittisen selonteon tausta-aineistoksi. *Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2018:6*.

- Isosomppi, S. 2017. Tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta vai ”poliittista pas...”? Diskurssianalyttinen näkökulma liikuntajärjestöjen puheeseen tasa-arvopolitiikasta ja sukupuolten tasa-arvosta. Jyväskylän yliopisto. Liikuntatieteellinen tiedekunta. Pro gradu -tutkielma.
- Johansson, S. & Lundqvist, C. 2017. Sexual harassment and abuse in coach–athlete relationships in Sweden. *European Journal for Sport and Society*, 14(2), 117–137.
- Jones, B. A., Arcelus, J., Bouman, W. P. & Haycraft, E. 2017. Sport and transgender people: A systematic review of the literature relating to sport participation and competitive sport policies. *Sports Medicine*, 47(4), 701–716.
- Jose, K. A., Blizzard, L., Dwyer, T., McKercher, C. & Venn, A. J. 2011. Childhood and adolescent predictors of leisure time physical activity during the transition from adolescence to adulthood: a population based cohort study. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 8(1), 54.
- Jowett, S. 2017. Coaching effectiveness: The coach–athlete relationship at its heart. *Current Opinion in Psychology*, 16, 154–158.
- Jyväskylän yliopisto. 2019. Yhdenvertaisuuden edistäminen ja syrjinnän torjuminen urheilussa ja koululiikunnassa: sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen näkökulma (PRACT). Viitattu 4.3.2019. <https://www.jyu.fi/sport/fi/tutkimus/hankkeet/preact>.
- Kane, M. J. 1995. Resistance/transformation of the oppositional binary: Exposing sport as a continuum. *Journal of Sport and Social Issues*, 19(2), 191–218.
- Kansainvälinen olympiakomitea. 2018. Olympialainen peruskirja. Lausanne: Kansainvälinen olympiakomitea. Viitattu: 11.2.2019. <https://stillmed.olympic.org/media/Document%20Library/OlympicOrg/General/EN-Olympic-Charter.pdf>.
- Keski-Petäjä, M. & Attila, H. 2018. Seksuaalinen häirintä ja sukupuoleen liittyvä vihapuhe. Teoksessa: H. Attila, M. Pietiläinen, M. Keski-Petäjä, P. Hokka, P. & M. Nieminen (toim.) Tasa-arvobarometri 2017. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 8/2018. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, 32–48.
- Kiviniemi, K. 2018. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2: näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimukseen, teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin, 5.painos. Jyväskylä: PS-Kustannus, 73–87.

- Kokko, S., Donaldson, A., Geidne, S., Seghers, J., Scheerder, J., Meganck, J., ... & Villberg, J. 2016. Piecing the puzzle together: case studies of international research in health-promoting sports clubs. *Global Health Promotion*, 23(1), 75–84.
- Kokkonen, M. 2012. Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen syrjintä liikunnan ja urheilun parissa. *Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2012:5*.
- Kokkonen, M. 2015. Sukupuoli ja seksuaalinen suuntautuneisuus koululiikunnan kompastuskivinä: kuvaileva kirjallisuuskatsaus. *Kasvatus* 46(5), 460–472.
- Kokkonen, M. 2018. Seksuaalivähemmistöjen häirintä joukkueessa tai liikuntaryhmässä: henkisen pahoinvoinnin näkökulma. *Liikunta & Tiede*, 55(6), 96–102.
- Kokkonen, M. 2019a. Associations between sexual and gender-based harassment by a coach and psychological ill-being amongst gender and sexual minority sport participants in Finland. *Journal of Clinical Sport Psychology*, 13(2), 259–273.
- Kokkonen, M. 2019b. Liikunta ja urheilu - sukupuoleen perustuva ja seksuaalinen häirintä: mitä siitä tiedetään tutkimuksen valossa?. *Liikunta & Tiede*, 56(1), 53–57.
- Koski, P. & Mäenpää, P. 2018. Suomalaiset liikunta- ja urheiluseurat muutoksessa 1986–2016. *Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:25*.
- Krane, V. 2016. Inclusion to exclusion: Sport for LGBT athletes. Teoksessa R. J. Schinke, K. R. McGannon & B. Smith. (toim.) *Routledge international handbook of sport psychology*. Abingdon, OX: Routledge, 238–247.
- Krane, V. 2019. Introduction: LGBTIQ people in sport. Teoksessa V. Krane (toim.) *Sex, gender, and sexuality in sport*. Abingdon, OX: Routledge, 1–12.
- Krane, V., Barak, K. S. & Mann, M. E. 2012. Broken binaries and transgender athletes: challenging gender and sex in sports. Teoksessa G. B. Cunningham (toim.) *Sexual orientation and gender identity in sports: Essays from activists, coaches and scholars*. College Station, TX: Center For Sport Management Research and Education, 13–22.
- Krane, V. & Barber, H. 2019. Creating a new sport culture: reflections on queering sport. Teoksessa V. Krane (toim.) *Sex, gender, and sexuality in sport*. Abingdon, OX: Routledge, 223–237.
- Krause, L. M., Naughton, G. A., Benson, A. C. & Tibbert, S. 2018. Equity of physical characteristics between adolescent males and females participating in single-or mixed-sex sport. *The Journal of Strength & Conditioning Research*, 32(5), 1415–1421.

- Kyngäs, H., Elo, S., Pölkki, T., Kääriäinen, M. & Kanste, O. 2011. Sisällönanalyysi suomalaisessa hoitotieteellisessä tutkimuksessa. *Hoitotiede*, 23(2), 138–148.
- Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 2014. 1329/2014.
- Lampman, B. 2011. The power of a coach: sport and life's lasting lessons. Teoksessa Prettyman, S. S. & Lampman, B. (toim.) *Learning culture through sports: Perspectives on society and organized sports*. 2.painos. Maryland: Rowman & Littlefield Publishers Inc, 18–31.
- Lang, M. 2015. Touchy subject: A Foucauldian analysis of coaches' perceptions of adult-child touch in youth swimming. *Sociology of Sport Journal*, 32(1), 4–21.
- Liikuntalaki 2015. 390/2015.
- Maass, A., D'Ettole, C. & Cadinu, M. 2008. Checkmate? The role of gender stereotypes in the ultimate intellectual sport. *European Journal of Social Psychology*, 38(2), 231–245.
- Maclean, C. 2016. Friendships worth fighting for: bonds between women and men karate practitioners as sites for deconstructing gender inequality. *Sport in Society*, 19(8–9), 1374–1384.
- Magrath, R., Anderson, E. & Roberts, S. 2015. On the door-step of equality: Attitudes toward gay athletes among academy-level footballers. *International Review for the Sociology of Sport*, 50(7), 804–821.
- McCallister, S. G., Blinde, E. M. & Weiss, W. M. 2000. Teaching values and implementing philosophies: Dilemmas of the youth sport coach. *Physical Educator*, 57(1), 35–45.
- McCormack, M. 2011. Mapping the terrain of homosexually-themed language. *Journal of Homosexuality*, 58(5), 664–679.
- McCormack, M. & Anderson, E. 2014. The influence of declining homophobia on men's gender in the United States: An argument for the study of homohysteria. *Sex Roles*, 71(3-4), 109–120.
- McCormack, M., Wignall, L. & Morris, M. 2016. Gay guys using gay language: Friendship, shared values and the intent-context-effect matrix. *The British Journal of Sociology*, 67(4), 747–767.
- McGannon, K. R., Schinke, R. J., Ge, Y. & Blodgett, A. T. 2019. Negotiating gender and sexuality: A qualitative study of elite women boxer intersecting identities and sport psychology implications. *Journal of Applied Sport Psychology*, 31(2), 168–186.

- McPherson, L., Long, M., Nicholson, M., Cameron, N., Atkins, P. & Morris, M. E. 2017. Children's experience of sport in Australia. *International Review for the Sociology of Sport*, 52(5), 551–569.
- Mereish, E. H. & Poteat, V. P. 2015. Let's get physical: sexual orientation disparities in physical activity, sports involvement, and obesity among a population-based sample of adolescents. *American Journal of Public Health*, 105(9), 1842–1848.
- Messner, M. A. 1988. Sports and male domination: The female athlete as contested ideological terrain. *Sociology of Sport Journal*, 5(3), 197–211.
- Messner, M. 2011. Gender ideologies, youth sports, and the production of soft essentialism. *Sociology of Sport Journal*, 28(2), 151–170.
- Miller, E., Das, M., Verma, R., O'Connor, B., Ghosh, S., Jaime, M. C. D. & McCauley, H. L. 2015. Exploring the potential for changing gender norms among cricket coaches and athletes in India. *Violence Against Women*, 21(2), 188–205.
- Miller, S. M. & Siegel, J. T. 2017. Youth sports and physical activity: The relationship between perceptions of childhood sport experience and adult exercise behavior. *Psychology of Sport and Exercise*, 33, 85–92.
- Morgan, H. & Parker, A. 2017. Generating recognition, acceptance and social inclusion in marginalised youth populations: the potential of sports-based interventions. *Journal of Youth Studies*, 20(8), 1028–1043.
- Morris, J. F. & Van Raalte, J. L. 2016. Transgender and gender nonconforming athletes: Creating safe spaces for all. *Journal of Sport Psychology in Action*, 7(2), 121–132.
- Mountjoy, M., Brackenridge, C., Arrington, M., Blauwet, C., Carska-Sheppard, A., Fasting, K., ... & Starr, K. 2016. International Olympic Committee consensus statement: harassment and abuse (non-accidental violence) in sport. *British Journal of Sports Medicine*, 50(17), 1019–1029.
- Murphy, M. H., Rowe, D. A. & Woods, C. B. 2016. Sports participation in youth as a predictor of physical activity: A 5-year longitudinal study. *Journal of Physical Activity and Health*, 13(7), 704–711.
- National task force to end sexual and domestic violence. 2018. National consensus statement of anti-sexual assault and domestic violence organizations in support of full and equal access for the transgender community. Viitattu 17.6.2019. <http://www.4vawa.org>.

- Norman, L. 2016. The impact of an “equal opportunities” ideological framework on coaches’ knowledge and practice. *International Review for the Sociology of Sport*, 51(8), 975–1004.
- Norman, L. 2018. “It’s sport, why does it matter?” Professional coaches’ perceptions of equity training. *Sports Coaching Review*, 7(2), 190–211.
- Ohlert, J., Seidler, C., Rau, T., Rulofs, B. & Allrogen, M. 2018. Sexual violence in organized sport in Germany. *German Journal of Exercise and Sport Research*, 48(1), 59–68.
- Owton, H. & Sparkes, A. C. 2017. Sexual abuse and the grooming process in sport: learning from Bella's story. *Sport, Education and Society*, 22(6), 732–743.
- Palomäki, S., Hirvensalo, M., Smith, K., Raitakari, O., Männistö, S., Hutri-Kähönen, N. & Tammelin, T. 2018. Does organized sport participation during youth predict healthy habits in adulthood? A 28-year longitudinal study. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*, 28(8), 1908–1915.
- Parent, S., Lavoie, F., Thibodeau, M. È., Hébert, M., Blais, M. & Team PAJ. 2016. Sexual violence experienced in the sport context by a representative sample of Quebec Adolescents. *Journal of Interpersonal Violence*, 31(16), 2666–2686.
- Peltola, M. 2016. Ohjaajan väkivaltainen käyttäytyminen liikuntaharrastuksissa: sukupuolen ja maahanmuuttotaustan merkitys lapsiuhrituskimoksen valossa. Teoksessa P. Berg & M. Kokkonen (toim.) *Urheilun takapuoli: Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus liikunnassa ja urheilussa*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 186, 23–45.
- Peltola, M. & Kivijärvi, A. 2017. Sports and structured leisure as sites of victimization for children and young people in Finland: looking at the significance of gender and ethnicity. *International Review for the Sociology of Sport*, 52(8), 955–971.
- Pépin-Gagné, J. & Parent, S. 2016. Coaching, touching, and false allegations of sexual abuse in Canada. *Journal of Sport and Social Issues*, 40(2), 162–172.
- Petty, L. & Trussell, D. E. 2018. Experiences of identity development and sexual stigma for lesbian, gay, and bisexual young people in sport: ‘Just survive until you can be who you are’. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 10(2), 176–189.
- Piedra, J., Garcia-Perez, R. & Channon, A. G. 2017. Between homophobia and inclusivity: Tolerance towards sexual diversity in sport. *Sexuality & Culture*, 21(4), 1018–1039.

- Piercy, K. L., Troiano, R. P., Ballard, R. M., Carlson, S. A., Fulton, J. E., Galuska, D. A., ... & Olson, R. D. 2018. The physical activity guidelines for Americans. *Jama*, 320(19), 2020–2028.
- Plaza, M., Boiché, J., Brunel, L. & Ruchaud, F. 2017. Sport = male... But not all sports: Investigating the gender stereotypes of sport activities at the explicit and implicit levels. *Sex Roles*, 76(3-4), 202–217.
- Rannikko, A. 2018. Uusissa liikuntalajeissa korostetaan yhdenvertaisuutta. *Liikunta & Tiede*, 55(4), 4–7.
- Roberts, V., Sojo, V. & Grant, F. 2019. Organisational factors and non-accidental violence in sport: A systematic review. *Sport Management Review*. Painossa, <https://doi.org/10.1016/j.smr.2019.03.001>.
- Robertson, J., Eime, R. & Westerbeek, H. 2019. Community sports clubs: are they only about playing sport, or do they have broader health promotion and social responsibilities?. *Annals of Leisure Research*, 22(2), 215–232.
- Santos, F., Corte-Real, N., Regueiras, L., Dias, C., Martinek, T. J. & Fonseca, A. 2019. Coaching effectiveness within competitive youth football: youth football coaches' and athletes' perceptions and practices. *Sports Coaching Review*, 8(2), 172–193.
- Schreier, M. 2012. *Qualitative content analysis in practice*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Sherry, E., Osborne, A. & Nicholson, M. 2016. Images of sports women: A review. *Sex Roles*, 74(7–8), 299–309.
- Slaatten, H. & Gabrys, L. 2014. Gay-related name-calling as a response to the violation of gender norms. *The Journal of Men's Studies*, 22(1), 28–33.
- Smith, T. W., Son, J. & Kim, J. 2014. Public attitudes toward homosexuality and gay rights across time and countries. UCLA: The Williams Institute. Viitattu 10.7.2019. <https://escholarship.org/uc/item/4p93w90c>.
- Soler, S., Prat, M., Puig, N. & Flintoff, A. 2017. Implementing gender equity policies in a university sport organization: Competing discourses from enthusiasm to resistance. *Quest*, 69(2), 276–289.
- Somerset, S. & Hoare, D. J. 2018. Barriers to voluntary participation in sport for children: a systematic review. *BMC Pediatrics*, 18(1), 47.

- Sport England. 2016. Coaching in an active nation: The coaching plan for England 2017–2021. Viitattu 13.9.2019. https://www.sportengland.org/media/11317/coaching-in-an-active-nation_the-coaching-plan-for-england.pdf.
- Sporting equals. 2012. Equality and human rights in sport and physical activity. Viitattu 3.8.2019. <http://www.sportsthinktank.com/uploads/sports-equality.pdf>.
- Steele, C. M. & Aronson, J. 1995. Stereotype threat and the intellectual test performance of African Americans. *Journal of personality and social psychology*, 69(5), 797–811.
- Sukupuolen moninaisuuden osaamiskeskus. 2019. Muunsukupuolisuus. Viitattu 12.6.2019. <https://sukupuolenosaamiskeskus.fi/sukupuoli/sukupuolen-moninaisuus/muunsukupuolisuus/>.
- Suomen olympiakomitea. 2018. Olympiakomitean yhdenvertaisuus ja tasa-arvosuunnitelma 2018–2019. Viitattu 1.9.2019. <https://www.olympiakomitea.fi/uploads/2018/05/olympiakomitean-yhdenvertaisuus-ja-tasa-arvosuunnitelma-2018-2019.pdf>.
- Suomen olympiakomitea. 2019. Tasa-arvo liikunnassa ja urheilussa. Viitattu 1.8.2019. <https://www.olympiakomitea.fi/olympiakomitea/vastuullisuus/tasa-arvo/>.
- Symons, C., Sbaraglia, M., Hillier, L. & Mitchell, A. 2010. Come out to play: The sports experiences of lesbian, gay, bisexual and transgender (LGBT) people in Victoria. Institute of Sport, Exercise and Active Living (ISEAL) and the School of Sport and Exercise at Victoria University.
- Symons, C. M., O’Sullivan, G. A. & Polman, R. 2017. The impacts of discriminatory experiences on lesbian, gay and bisexual people in sport. *Annals of Leisure Research*, 20(4), 467–489.
- Taylor, B. & Garratt, D. 2010. The professionalisation of sports coaching: Relations of power, resistance and compliance. *Sport, Education and Society*, 15(1), 121–139.
- Taylor, E. A., Smith, A. B., Welch, N. M. & Hardin, R. 2018. “You Should be Flattered!”: Female sport management faculty experiences of sexual harassment and sexism. *Women in Sport and Physical Activity Journal*, 26(1), 43–53.
- Telama, R., Yang, X., Hirvensalo, M. & Raitakari, O. 2006. Participation in organized youth sport as a predictor of adult physical activity: A 21-year longitudinal study. *Pediatric Exercise Science*, 18(1), 76–88.

- Thing, L. F. 2001. The female warrior: Meanings of play-aggressive emotions in sport. *International Review for the Sociology of Sport*, 36(3), 275–288.
- Tjønnndal, A. 2019a. “Girls are not made of glass!”: Barriers experienced by women in Norwegian Olympic boxing. *Sociology of Sport Journal*, 36(1), 87–96.
- Tjønnndal, A. 2019b. ‘I don’t think they realise how good we are’: Innovation, inclusion and exclusion in women’s Olympic boxing. *International Review for the Sociology of Sport*, 54(2), 131–150.
- Tuomi, J. & Sarajärvi A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakkoarviointi Suomessa: tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Tenkin 7.5.2019 kokouksessa hyväksymä luonnos. Viitattu 5.8.2019.
https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/EETTISET%20PERIAATTEET_TENKIN%20HYV%20KSYM%20LUONNOS_7.5..pdf.
- Unesco. 2015. International charter of physical education, physical activity and sport. Viitattu 11.2.2019. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000235409>.
- Unicef. 2018. Children’s rights in sport principles. Viitattu 11.2.2019. https://childinsport.jp/assets/downloads/Children's_Rights_in_Sport_Principles_English.pdf.
- Valtioneuvosto. 2018. Selonteko liikuntapolitiikasta. VNS 6/2018 vp. Viitattu 13.6.2019. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/VNS_6+2018.pdf.
- Vandermeerschen, H., Vos, S. & Scheerder, J. 2015. Who's joining the club? Participation of socially vulnerable children and adolescents in club-organised sports. *Sport, Education and Society*, 20(8), 941–958.
- Van Tuyckom, C., Scheerder, J. & Bracke, P. 2010. Gender and age inequalities in regular sports participation: A cross-national study of 25 European countries. *Journal of Sports Sciences*, 28(10), 1077–1084.
- Vertommen, T., Schipper-van Veldhoven, N. H., Hartill, M. J. & Van Den Eede, F. 2015. Sexual harassment and abuse in sport: the NOC* NSF Helpline. *International Review for the Sociology of Sport*, 50(7), 822–839.

- Vertommen, T., Schipper-van Veldhoven, N., Wouters, K., Kampen, J. K., Brackenridge, C. H., Rhind, D. J., ... & Van Den Eede, F. 2016. Interpersonal violence against children in sport in the Netherlands and Belgium. *Child Abuse & Neglect*, 51, 223–236.
- Viel, B. & Demers, G. 2013. Coaching gay, lesbian, bisexual, and transgender athletes: needs, challenges, and fears of top-level coaches. *Canadian Journal for Women in Coaching*, 13(3).
- Vierimaa, M., Erickson, K., Côté, J. & Gilbert, W. 2012. Positive youth development: A measurement framework for sport. *International Journal of Sports Science & Coaching*, 7(3), 601–614.
- Waldron, J. J. 2016. It's complicated: Negotiations and complexities of being a lesbian in sport. *Sex Roles*, 74(7–8), 335–346.
- Wiese, C. W., Kuykendall, L. & Tay, L. 2018. Get active? A meta-analysis of leisure-time physical activity and subjective well-being. *The Journal of Positive Psychology*, 13(1), 57–66.
- World health organization. 2018. International classification of diseases, 11th Edition (ICD-11).
- Yhdenvertaisuuslaki 2014. 1325/2014.
- Zerunyan, N. 2018. Time's Up: Addressing gender-based wage discrimination in professional sports. *Loyola of Los-Angeles Entertainment Law Review*, 38(3), 229–258.
- Zimmermann-Sloutskis, D., Wanner, M., Zimmermann, E. & Martin, B. W. 2010. Physical activity levels and determinants of change in young adults: a longitudinal panel study. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 7(1), 2.

LIITE 1. Analyysikehys.

Sekaseurana toimiminen

Kaikki tekevät samat harjoitteet
Sukupuolet urheilevat yhdessä
Sukupuoli ei ole valinta- tai jakokriteeri
Kaikille yhteinen pukutila

Tasa-arvoinen ja avoin viestintäkulttuuri

Sukupuoli- ja seksuaalineutraali puhekulttuuri
Avoin ilmapiiri
Sukupuoliasioista keskustelu
Seksuaalisuusasioista keskustelu
Tasa-arvon ja turvallisuuden julkiset kannanotot
Tasa-arvon tärkeydestä puhuminen

Urheiluun keskittyminen

Ei korosteta tasa-arvoon liittyviä asioita
Urheilijan yksityisyyden kunnioittaminen
Ei arvioida ja anneta palautetta henkilökohtaisten ominaisuuksien perusteella
Keskitytään urheilemiseen

Yhteishengen rakentaminen

Vaihdetaan harjoittelupareja
Yhteiset säännöt
Yhteishengen kehittäminen
Kiusaamiseen puuttuminen
Toisten kunnioitus

Yksilöllinen lähestymistapa urheilijoihin

Urheilijoihin suhtaudutaan yksilöinä
Vältetään yleistyksiä ja oletuksia urheilijoiden ominaisuuksista
Kokonaisvaltainen kiinnostus urheilijasta
Omana itsenä olemiseen rohkaisu
Ihmisarvo valmennuksen lähtökohtana

Vastuullinen valmentaminen

Valmentajan koulutustaso
Valmentajan ja valmennettavan välinen luottamussuhde
Valmentajan toiminnalla ja esimerkillä vaikuttaminen
Urheilijoiden tasapuolinen huomiointi